

Satakunnan Ammattikorkeakoulu

Sanna Korell

SOSIAALIPEDAGOGINEN ORIENTAATIO JA
SOSIAALIPEDAGOGISET TYÖMENETELMÄT
OSANA MARJALINNA-YHTEISÖN PÄIHDEKUNTOUTUSTA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

2008

SOSIAALIPEDAGOGINEN ORIENTAATIO JA SOSIAALIPEDAGOGISET TYÖMENETELMÄT OSANA MARJALINNA-YHTEISÖN PÄIHDEKUNTOUTUSTA

Korell, Sanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
Huhtikuu 2008
Kumpulainen, Lenita KM
YKL: 37.6
Sivumäärä: 52
Avainsanat: sosiaalipedagoginen orientaatio, sosiaalipedagogiset työmenetelmät, päihdekuntoutus

Opinnäytetyöni on toimintatutkimus Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa toteutetusta sosiaalipedagogisesta orientaatiosta ja sosiaalipedagogisista työmenetelmistä, jossa sosiaaliterapeutin työ on keskeisellä sijalla. Tutkimukseni on kvalitatiivinen, persoonani siivittämä tutkimusmatka, joka pohjautuu sosiaalipedagogiseen viitekehykseen.

Marjalinna-Yhteisö on yksityinen päihdealan hoitopaikka Punkalaitumella, joka mahdollisti paikkana opinnäytetyöni toiminnan toteuttamisen. Sosiaalipedagogiikan opintoni käynnistivät tietoisesti toimintani sosiaalipedagogisena innoittajana Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeutina. Toimijoina tutkimuksessani, itseni lisäksi, olivat Marjalinna-Yhteisön asiakkaat, jotka tutkimusaineistossani rajattiin vuonna 2007 yli kahden viikon kuntoutusjaksolla olleisiin. Toiminta, johon tutkimuksellani haettiin muutosta, piti sisällään sosiaalipedagogisen ajattelun ja sosiaalipedagogisin työmenetelmin toteutetun päihdekuntoutuksen Marjalinna-Yhteisössä.

Toimintatutkimukseni on oma päihdehuollon kehittämishankkeeni, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta vastasin. Tutkimuksellani haettiin vastauksia kysymyksiin: 1) Mikä on Marjalinna-Yhteisö, 2) mitä on sosiaaliterapeutin työ Marjalinna-Yhteisössä, 3) mitä tarkoittavat sosiaalipedagoginen orientaatio ja sosiaalipedagogiset työmenetelmät päihdekuntoutuksessa ja 4) kuinka niitä on tuotu esille Marjalinna-Yhteisössä sekä 5) miten Marjalinna-Yhteisön asiakkaat ja työntekijät ovat kokeneet sosiaalipedagogisuuden Marjalinna-Yhteisössä. Oman osallisuuteni ja siitä tekemiäni havaintojen tukena sekä tuloksia arvioidessani käytin hyväksi sosiaalipedagogiikan teoriaa ja kirjallisuutta, työkalareiden haastatteluja, asiakkaiden kanssa käymiäni keskusteluita sekä palautettuja asiakaskyselyitä.

Pystyin toteuttamaan toimintatutkimukseni onnistuneesti. Sain vastaukset tutkimusongelmiini ja osoitin käyttämäni sosiaalipedagogisten metodien toimivuuden osana Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta. Oppimis- ja kehitysmatkallani, Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeutina, toteutuivat opiskelemani sosiaalipedagogiikan teorian ja käytännön yhtensovittaminen näkyväksi osaksi Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta. Löytämäni sosiaalipedagogisuuden aarre tuli näkyväksi voimavaraksi, jonka hehku jää elämään ja voimannuttamaan Marjalinna-Yhteisöä kehittämishankkeeni päättyessä.

SOCIAL PEDAGOGICAL ORIENTATION AND SOCIAL PEDAGOGICAL WORKING METHODS IN THE MARJALINNA-COMMUNITY

Korell, Sanna

Satakunta University of Applied Sciences

Degree programme in Social Services Studies

In the direction of social pedagogy

April 2008

Kumpulainen, Lenita KM

PLC: 37.6

Number of pages: 52

Key words: social pedagogical orientation, social pedagogical working methods, rehabilitation for intoxicant abusers

My thesis is an action study about social pedagogical orientation and social pedagogical working methods implemented in the Marjalinna-Community, a rehabilitation center for intoxicant abusers, where the work of a social therapist is in center stage. My study on it is a qualitative and based on the social pedagogical frame of reference.

The Marjalinna-Community is privately owned and situated in Punkalaidun. It enabled my thesis as a site of implementation. My social pedagogical studies started my conscious activity as a social pedagogical inspirer as Marjalinna-Community's social therapist. The active object in my study including me are the clients of the Marjalinna-Community. The study material was limited to those clients, who were having rehabilitation at the Marjalinna-Community during year 2007. The change and the visibility, which was sought by my study, included rehabilitation in the Marjalinna-Community realized by using social pedagogical mind setting and social pedagogical working methods.

This is my own development project and I was responsible for its planning and implementation. With this study answers to following questions where sought: 1) What is the Marjalinna-Community, 2) what is included in the work of social therapist in the Marjalinna-Community, 3) what do the social pedagogical orientation and the social pedagogical working methods mean in rehabilitation for intoxicant abusers and 4) how they have been brought out in the Marjalinna-Community as well as 5) how the clients and the employees of the Marjalinna-Community have experienced the social pedagogical aspect in the Marjalinna-Community. As a support to my observations I made, I utilized the theory and the literature of social pedagogy, as well as interviews of my colleagues, discussions with clients and feedback from client surveys.

I was able to implement my study successfully. I got the answers to my study problems and I showed the functionality of the social pedagogical methods I used as a part of the Marjalinna-Community's rehabilitation. The combining of the social theory that I have studied and its practical implementation were realized. The treasure of social pedagogy I found became a visible resource, and its glow will remain and fortify the Marjalinna-Community after my development project has ended.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA RAJAUS.....	7
3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSONGELMAT	8
4 MARJALINNA-YHTEISÖ	11
5 SOSIAALITERAPEUTIN TOIMENKUVA MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ.....	14
6 SOSIAALIPEDAGOGINEN ORIENTAATIO JA SOSIAALIPEDAGOGISEN AJATTELUN TIETOISUUTEEN TUOMINEN MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ.....	15
7 SOSIAALIPEDAGOGISET TYÖTAVAT JA INTERVENTION VÄLINEET PÄIHDEKUNTOUTUKSESSA	18
7.1 Dialogisuus.....	19
7.2 Asiakkaan subjektius.....	19
7.3 Innostaminen	20
7.4 Voimaantuminen	21
7.5 Arjen vahvistaminen	23
7.6 Itseapuun auttaminen	23
7.7 Yhteisöllisyys	24
7.8 Rinnalla kulkeminen	25
8 SOSIAALIPEDAGOGINEN TYÖOTE AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ.....	26
9 ASIAKKAAN ITSETUNTOA JA OSALLISUUTEEN KANNUSTAVIA MENETELMIÄ MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ	28
9.1 Sosiaalipedagogisesti suuntautuneena sosiaaliterapeuttina päihdekuntoutuksessa ..	28
9.2 Toiminnallisia menetelmiä subjektuuden vahvistamisen välineenä.....	30
9.3 Taideterapeuttisia menetelmiä keskustelun välineenä	31
9.4 Marjalinna-Yhteisön ryhmäkokoonnutumiset voimaantumisen välineenä.....	32
9.5 Asiakkaan tulkkina toimiminen välineenä puutteellisissa vuorovaikutustaidoissa ..	34
9.6 Rinnalla kulkeminen välineenä asiakkaan monimuotoisessa tukemisessa	35
10 TYÖNTEKIJÖIDEN JA ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA SOSIAALIPEDAGOGISUUDESTA MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ	37
11 ASIAKASKYSELYIDEN TARKASTELUA	39
12 POHDINTAA	43
LÄHTEET.....	51
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Sosiaalipedagogiikan opintoihini kuuluvaa tehtävää suorittaessani törmäsin Juha Hämäläisen (1999, 71) ajatuksiin, jotka kasvattivat kiinnostustani sosiaalipedagogisen ajattelutavan ja toimintamenetelmien ”tietoiseen” käyttöönottoon työväliseinä. Hän on julkaissut sosiaalipedagogiikan oppimateriaalia muun muassa sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan perusteista. ”Päihdetyössä käytetään mm. yksilö- ja ryhmäkeskustelua sekä toiminnallisuuden eri luovia muotoja hoitomenetelmänä. Mistä saada apua muutoksen aikaan saamiseksi päihderiippuvaisen elämään? Ihmistä ei kuitenkaan voida pakottaa muuttamaan. Esimerkiksi päihderiippuvainen voi muuttua, mutta siihen vaaditaan sisäinen kasvuprosessi, jossa hän näkee itsensä uudella tavalla ja tekee näin ollen uuden identiteettinsä mukaisia valintoja. Tällainen muutos ei tapahdu nopeasti, prosessi on sekä tuskallinen että vapauttava ja muutos tapahtuu vähitellen. Keskeistä on saada ihmisen tahto heräämään ja vahvistumaan. Päihdetyössä keskeiseksi kysymykseksi ei nouse ainoastaan tahdon herättäminen vaan myös kysymys sen tahdon ylläpitämisestä.”

Innostuneena sosiaalipedagogiikasta kerroin asiasta työpaikallani Marjalinna-Yhteisössä ja sain luvan lähteä kokeilemaan sosiaalipedagogisia työmenetelmiä asiakastyössäni. Aloitin havainnointiaineiston keräämisen opinnäytetyöhöni maaliskuun puolessa välissä 2007. Olin tehnyt tietoisin päätöksen, yhdessä asiakkaan kanssa, jatkaa Marjalinna-Yhteisön kuntoutusjakson päätyttyä hänen rinnalla kulkijanaan. Olin suunnitellut jo ennen sosionomikoulutukseeni sisältyvän harjoittelujaksoni alkua toteuttaa Marjalinna-Yhteisön toimintaa kehittävän tutkimuksen, jossa käyttäisin sosiaalipedagogista viitekehystä. Kun minulle avautui mahdollisuus suorittaa harjoittelujakso omassa työpaikassani, päätin valita uutena menetelmänä sosiaalipedagogisen orientaation ja sosiaalipedagogiset työmenetelmät, jota vasten peilaisin sosiaaliterapeutin työtäni ja työyhteisöäni. Tarkoitukseni oli käyttää toiminnallisia menetelmiä asiakastyössä sekä havainnoida ja haastatella asiakkaita sekä työkavereitani. Täten sai tutkimussuunnitelmani myös vahvistuksen toteutumiseellen.

Opinnäytetyöni on teoriaan ja toimintaan perustuva tutkiva kehityskertomus minun matkastani päihdehuollon laitoskuntoutukseen, päihderiippuvaisten maailmaan ja ajatuksiin, joita kohtaamani ihmiset ja kuntoutusmenetelmät ovat minussa herättäneet. Esittelen tutkimuksessani Marjalinna-Yhteisön paikkana ja toimijana. Olen poiminut sosiaalipedagogiikan keskeisiä ajatuksia, joiden kautta pohdin työyhteisöäni ja työtäni Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina. Kuvaan tekemiäni havaintoja ja omaa suhdetani asiakastyöhön ”sosiaalipedagogisin silmälasein”. Asiantuntijoina olen käyttänyt sosiaalipedagogiikan teoriaa ja kirjallisuutta, Marjalinna-Yhteisön asiakkaita ja työkavereitani.

Päihderiippuvuus ja siihen liittyvät monimuotoiset ongelmat ovat jatkuva huolenaihe suomalaisessa yhteiskunnassa. Ajankohtaisuuteen seutukunnallisia päihdestrategioita luotaessa kuuluvat muun muassa projektiluontoiset kehittämishakkeet. Haluni kehittää ammatillista osaamistani ja tuoda sosiaalipedagogista orientaatiota sekä sosiaalipedagogisia työmenetelmiä tietoiseen käyttöön päihdekuntoutuksessa ovat synnyttäneet tämän tutkimuksen. Päihderiippuvuus aiheuttaa paljon erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä haittoja päihderiippuvaisen elämässä kattaen koko hänen ympärillään olevan kosketuspinnan. Valistus ei tunnu purevan vaikka sitä on kattavasti tarjolla eri muodoissa. Uskon sosiaalipedagogisuudesta löytyvän lievitystä ja tukea päihderiippuvuudesta kärsivän ihmisen arkeen.

Olen omistanut opinnäytetyöni kunnianosoituksena asiakkaalleni, ystävälleni, joka oli synnyttämässä tätä työtä. Hän ei ole enää fyysisesti läsnä jakamassa iloa valmistumises-tani, mutta hän on unohtumaton jälki minussa ja työssäni. Hän avasi minua ymmärtämään syvemmin rinnalla kulkemisen merkityksen.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA RAJAUS

Aloittaessani työt Marjalinna-Yhteisössä sosiaaliterapeuttina huhtikuussa 2005 lähtökohtana oli mitä vanhaa säilyttäisin ja mitä uutta kehittäisin sosiaaliterapeutin työnkuvaan kuuluvaksi. Aiemmin oli kokeiltu sosiaaliterapeutin työn jakautumista kahdelle sosiaalityöntekijälle, jotka tekivät 50%:n työajalla pääsääntöisesti vuorottain aamu- ja iltavuoroa, mutta työhön sisältyi myös viikonlopputyötä. Uusi muutos oli sosiaaliterapeutin työvastuun siirtyminen yksinomaan minulle sekä työaikani muuttaminen päivätyöksi, joka itsessään jo selkeytti työnkuvani muodostumista.

Syksyllä 2005 aloin pitämään asiakkaille säännöllisiä keskusteluryhmiä pari kertaa viikossa. Näissä kokoontumisissa ilmeni, että osa Marjalinna-Yhteisön asiakkaista oli tyytymättömiä kuntoutukseensa. Tämä osoitti tarpeen tarkastella puutekohtia ja kehittää toimintaa asiakkaan tarpeet huomioon ottaen. Saman aikaisesti pohdimme työtiiminä miten lisätä ja ylläpitää saavutettujen yhteistyökumppaneiden, asiakkaita hoitoon lähetävien kuntien, tyytyväisyys.

Kehityssuunnan näkyvänä mittarina oli kasvava asiakasmäärä Marjalinna-Yhteisössä. Varsinkin pidempiaikaiset kuntoutusjaksot, yli kahden viikon, olivat lisääntyneet. Tämä puolestaan vaati työntekijöiltä tarkkaavaisuutta hoidon laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi asiakkaan tarpeita vastaavaksi. Marjalinna-Yhteisössä oli toteutettu jo aiemmin, vaikka ei tietoisesti, sosiaalipedagogista työtettä. Joulukuusta 2006, sosiaalipedagogiikan opintojeni myötä, lähti liikkeelle prosessi, jonka seurauksena Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa aikaisemmin toteutettu käytäntö sai nimen ja tuli näkyväksi. Prosessin läpivieminen tutkimuksena tarvitsi asianmukaisen tutkimusluvan (Liite 1), jonka pyysin opinnäytetyötäni varten Marjalinna-Yhteisön johtajalta.

Opinnäytetyöni on tuotos vuoropuhelusta kohdeyhteisöni kanssa, jonka pyrkimyksenä oli muutoksen aikaan saaminen oman osallisuuteni kautta. Tämän tutkimuksen kohteena oli Marjalinna-Yhteisö, sen asiakkaat ja asiakastyö, jossa pääpaino oli sosiaaliterapeutin työssä. Olin kiinnostunut selvittämään sosiaalipedagogisen orientaation ja sosiaalipedagogisten työmenetelmien käytön merkitystä päihdekuntoutuksessa, joka tukee päihde-

riippuvaisen onnistumista kuntoutumisessaan. Toivoin saavani muutosta työväliseisiin, joita kaipasin tueksi asiakaslähtöiseen työhöni. Uskoin, että muutos voisi lisätä asiakas-tyytyväisyyttä sekä työssä jaksamista Marjalinna-Yhteisössä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Marjalinna-Yhteisön kuntouttavaa toimintaa päihderiippuvaisen asiakkaan auttamiseksi ja sosiaalipedagogisen teorian soveltamista käytännön toiminnaksi Marjalinna-Yhteisön päihdehuoltolaitoksessa.

Omaksi tavoitteekseni tutkimuksessani asetin haluni kehittää ja syventää ammatillista osaamistani ja tuoda sosiaalipedagogista orientaatiota ja sosiaalipedagogisia työmenetelmiä tietoisuuteen omassa työyhteisössäni yhtenä mahdollisena työväliseenä päihdekuntoutuksessa. Viimeiset kymmenen kuukautta Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeutina käytin tietoisesti sosiaalipedagogisuutta työotteeni tieteellisenä ja toiminnallisena perustana, joka nivoutui Marjalinna-Yhteisön muuhun kuntouttavaan toimintaan. Näin ollen rajasin myös asiakaskyselyyn osallistuvat asiakkaat Marjalinna-Yhteisössä vuonna 2007 kuntoutusjaksolla olleisiin, koska hain vastauksilla tukea sosiaalipedagogisuuden toimivuudesta Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSONGELMAT

Ymmärrettyäni sosiaalipedagogisessa orientaatiossa ja sosiaalipedagogisissa työmenetelmissä teorian ja käytännön sekä tutkimuksen ja toiminnan yhteyden päädyin soveltamaan työssäni toimintatutkimuksen metodiikkaa. Hannu T. L. Heikkinen (2007,16,27, 36) kuvaa toimintatutkimusta muutokseen pyrkivänä tutkimuksena, joka yhdistää teorian ja käytännön. Tutkimus kytketään toiminnan kehittämiseen, joka tapahtuu omaa toimintaa (työtä) havainnoiden ja reflektoiden. Se kohdistuu erityisesti vuorovaikutukseen pohjautuvaan sosiaaliseen toimintaan. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on tutkia sosiaalista todellisuutta sitä muuttamalla ja samalla muuttaa todellisuutta sitä tutkimalla.

Toimintatutkimus on kvalitatiivista tutkimusta, joka painottaa tutkimuskohteen objektiivisen analyysin sijasta tutkijan subjektiivisten havaintojen ja interventioiden (väliintu-

lojen) merkitystä. Pyrkimys ihmisten voimaannuttamiseen tai valtauttamiseen (empowerment), toisin sanoen uskon valaminen omiin kykyihin ja toimintamahdollisuuksiin, kuuluvat toimintatutkimukseen. Sosiaalinen prosessi on keskeisessä asemassa. Toiminnallisessa tutkimuksessa kuvataan erilaisia toiminnallisia käytäntöjä. Tilannetta pyritään tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti osallistumalla siihen ja esittämällä siitä mahdollisimman tarkkoja kuvauksia. Toimintatutkimuksen toteuttaminen on mahdollista sekä itsereflektion näkökulmasta että yhteisöllisyyttä korostavista näkökulmista käsin. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 32-34; Heikkinen, Raivio & Syrjälä 2007, 19-20.)

Arja Kuula (1999, 218) kuvaa toimintatutkimusta tutkimuksellisenä prosessina, jossa tutkija/tutkittavat ovat aktiivisia osallistujia muutos- ja tutkimusprosessissa. Tutkijan ja tutkittavien suhteen perustana on yhteistyö ja yhteinen osallistuminen. Toimintatutkimus suuntautuu käytäntöön ja se on ongelmakeskeistä. Tutkimusprosessi on syklinen: ensin valitaan päämäärät, sitten tutkitaan ja kokeillaan käytännön mahdollisuuksia edetä päämääriin. Tämän jälkeen taas arvioidaan ensiaskelia ja muotoillaan ja tarkennetaan päämääriä, tehdään käytännön kokeiluja, arvioidaan näitä ja niin edelleen. Tutkimusprosessissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi.

Yksi perustava syy toimintatutkimuksen sopivuudesta metodiksi opinnäytetyöhöni on se, että siinä nähdään myös tavallisen ihmisen tiedon arvokkuus (Heikkinen ym. 2007, 20). Olen päässyt toteuttamaan sisäistä intuitiotani, vaistoani, joskin paikoitellen turhan varovaisesti. Otin varoen ensiaskleet, mutta näkyeni vahvistuessa tietoinen valintani, sosiaalipedagogisen orientaation toteuttamisesta niin työssä kuin arjessa, johti kulkuani. Opinnäytetyöni on näköiseni luomus täynnä sosiaalipedagogisesti varautunutta asennetta mutta samalla nöyryyttä ja kunnianosoitusta elämää kohtaan.

Olin Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina aktiivisesti mukana asiakkaiden kuntoutuksessa ja samalla osa heidän arkitodellisuuttaan. Toimintatutkimukseni metodeihin kuuluivat Marjalinna-Yhteisön havainnointi kokonaisuutena, niin paikkana kuin toimijana keskittyen sosiaalipedagogisesti toteutuvaan päihdekuntoutukseen. Käytin sosiaalipedagogisia työmenetelmiä toteuttaessani erilaisia toiminnallisia ryhmiä ja keskustellessani yhdessä asiakkaiden kanssa. Tekemiäni havaintojen ja asiakkaalta tulleen palautteen kautta pyrin kehittämään Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta. Muutostavoit-

teenani oli saada sosiaalipedagogista orientaatiota ja sosiaalipedagogisia työmenetelmiä osaksi Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta, mutta miten toteuttaisin sen? Mitkä olisivat ne oikeat välineet, joilla saisin sosiaalipedagogista orientaatiota tuotua uskottavasti esille Marjalinna-Yhteisössä?

Asetin sosiaalipedagogiikan perustaksi koko opinnäytetyölleni. Sosiaalipedagogiikan teorian ja menetelmien soveltuvuudesta päihdekuntoutukseen sain vahvistusta muun muassa Kaarina Ranteelta. Hän toimi sosiaalipedagogiikan opettajanani ja on väitöskirjansa (KT) kautta perehtynyt syvällisemmin aiheeseen. Kysyessäni hänen mielipidettään sosiaalipedagogiikan asiantuntijana, hän näki, että keskeiset tuntomerkit, dialogisuus, subjektiivisuuden kunnioittaminen, rinnallakulkeminen, itseapuun auttaminen, voimaannuttaminen ovat mahdollisia myös päihdetyössä (Ranne, 2007).

Tutkimuksessani asetin työni päämääräksi kulkea tutkimusmatkaani seuraavien etappien kautta selvittäen ja tarkastellen:

1. Mikä on Marjalinna-Yhteisö?
2. Mitä on sosiaaliterapeutin työ Marjalinna-Yhteisössä?
3. Mitä tarkoittaa sosiaalipedagoginen orientaatio ja miten olen tuonut sitä tietoisuuteen Marjalinna-Yhteisössä?
4. Mitä ovat sosiaalipedagogiset työmenetelmät ja miten olen tuonut niitä osaksi Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta?
5. Miten Marjalinna-Yhteisön työntekijät ja asiakkaat ovat kokeneet sosiaalipedagogisuuden Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa?

Tutkimukseni lähtökohdalla käytän tutkimusaineistoa, jonka keräsin asiakaskyselyllä (Liite 2), havainnoimalla ja haastatteleamalla sekä asiakkaita että työntekijöitä Marjalinna-Yhteisössä. Tutkimusmatkani varrella sain kerättyä monipuolista havaintomateriaalia sekä yksilö- että ryhmäkeskustelujen, eri toiminnallisten menetelmien toteutettujen harjoitusten, yhdessä tekemisen ja olemisen kautta.

Asiakaskyselyä laatiessani pyrin löytämään sosiaalipedagogisuuden vastaavia kysymyksiä välttämättä johdattelevaa kysymyksenasettelua. Hain kysymyksiä kautta tukea omiin ja muiden työntekijöiden tekemiin havaintoihin asiakastyytyväisyydestä ja miten

päihdekuntoutus oli vastannut asiakkaan odotuksia. Kysymyksien tuli olla riittävän selkeitä ja ymmärrettäviä. Muotoseikkojen lisäksi piti ottaa huomioon kysymysten määrä, jotta niihin jaksaisi keskittyä ja ne houkuttelisivat vastaamaan. Kyselylomakkeessa oli yhteensä 14 kysymystä, joista 11 arvioitiin asteikolla 1-5, yksi ”merkitse sopiva seuraavista vaihtoehdoista” ja kaksi avointa vastausmahdollisuutta puutekohtien ja muun palautteen antamiselle. Arviointiasteikkoa 1-5 käyttäessäni tarkensin joka kysymyksessä sanallisesti numeroarvioinnin varmistaakseni ymmärrettävyyttä. Kyselyn tarkoituksena oli saada esille asiakkaiden kokemuksia ja näkemyksiä sosiaalipedagogisesti toteutusta päihdekuntoutuksesta Marjalinna-Yhteisössä. Ennen kyselyiden postittamista testasin kyselylomakkeen kahdella asiakkaalla sekä kahdella työntekijällä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 181-204.)

Kymmenen kuukauden aikana keräämäni tutkimusaineisto ja asiakaskyselyt sisältävät kattavasti materiaalia, jota peilaan käytössä olevaa sosiaalipedagogiikan teoriaa vasten. Pyrin avaamaan kaikki sosiaalipedagogiset käsitteet, jotka ovat olennaisia opinnäytetyössäni, jotta aiheeseen perehtymätönkin lukija pystyy seuraamaan mukana tutkimusmatkassani.

4 MARJALINNA-YHTEISÖ

Marjalinna-Yhteisön perehdytyskansiossa (Järveläinen 2005), joka on tehty työntekijöille, kuvataan hyvin kattavasti ja selkeästi Marjalinna-Yhteisöä paikkana ja toimijana:

Marjalinna-Yhteisö on 20-paikkainen, yksityinen päihdealan hoitopaikka Punkalaitumella. Sen perustehtävänä on toimia yrityksenä, joka tarjoaa laadukkaita päihdepalveluja päihdeongelmaisille ja heidän läheisilleen. Marjalinna-Yhteisö toimii henkilöstöyrityksenä. Yrityksen ylläpitäjänä on Marjalinna Oy, joka on perustettu vuonna 1995.

Asiakaskunta koostuu pääasiassa 20-50 vuotiaista miehistä. Päihdekuntoutukseen osallistuvasta asiakasmäärästä naisia on noin viidennes. Alkoholiongelman lisäksi asiakkaila on usein myös lääkeriippuvuutta ja osalla myös huumeidenkäyttöä.

Marjalinna-Yhteisö tarjoaa katkaisu-, kuntoutus- ja yhteisökotihoitoa. Katkaisuhoidon tarkoitus on niille, joilla juomiskierteen katkaisu ei onnistu avohoidon keinoin. Hoitoon voi tulla myös päihtyneenä ja vieroitusoireisiin on mahdollisuus saada lääkitystä. Kuntoutusjaksolla asiakkaalle suunnitellaan yksilölliset selviytymiskeinot, joilla hän saa elämänsä hallintaan. Yhteisökotiin asiakas voi siirtyä kolmen kuukauden laitoshoidon jälkeen. Se on tarkoitettu asiakkaille, joilla on vaikeuksia siirtyä avohoitoon suoraan laitoshoidosta.

Hoito suunnitellaan asiakkaalle yksilöllisesti. Yhteisöllisyyden avulla pyritään ohjaamaan ja kasvattamaan asiakkaita uudenlaiseen elämäntapaan. Jokainen asiakas ja työntekijä on osa yhteisöä, joka kannustaa ja tukee jäseniään. Kaikki, mitä päivittäin yhteisössä tapahtuu, on sen vuoksi merkityksellistä. Henkilökunnan tehtävänä on olla tukena ja lohduttajana. Omalla toiminnallaan he ovat myös esimerkkinä siitä, miten yhteiselämän tulisi sujua. Päihdeongelmiin keskittyvällä hoitopaikalla on puolellaan myös etu, joka syntyy asiakkaiden keskinäisestä solidaarisuudesta. Kohtalotovereiden ymmärrys ja myötätunto auttavat lieventämään päihderiippuvuuteen liittyvää syyllisyyttä ja häpeää.

Päivittäinen elämä Marjalinna-Yhteisössä muodostuu niin asioiden selvittelyistä ja ryhmäistunnoista kuin yhteisistä ruoka- ja kahvihetkistä. Asiakkaalla on mahdollisuus harrastaa liikuntaa osallistumalla aamulenkille tai joukkuepeleihin. Hän voi sauna, käydä uimassa ja treenata kuntosalilla. Halukkaat voivat osallistua askarteluun, tietokilpailuihin ja erilaisiin peleihin bingosta biljardiin. Asiakkaat huolehtivat huoneidensa siisteydestä hoidon aikana. Kerran viikossa on yhteisten tilojen siivoustalkoot. Tärkeää on saada jokainen asiakas osaksi yhteisöä ja yhteisö sellaiseksi, että se kannustaa ja tukee jäseniään.

Työntekijät antavat omalta osaltaan kaiken sen tiedon, mitä opiskelu, päihde- sekä muu työkokemus ja elämäkokemus ovat opettaneet. Lähtökohtana on asiakkaista välittäminen. Jokaiseen suhtaudutaan yksilönä, jolla on oikeudet ja velvollisuudet. Jokaiselle uskotaan löytyvän helpotusta ja parannusta nykyiseen elämään sekä muutoksen mahdollisuus.

Henkinen viritys ja hyvä tunnelma ovat tärkeitä Marjalinnassa. Iskusanoja voisivat olla: turvallisuus, viihtyvyys, kannustavuus ja välittömyys. Keinoja, joilla työtyyliä luodaan, ovat myötäeläminen, kuunteleminen, välittäminen, rohkaiseminen, kärsivällisyys ja huumori. Päihdeasioista keskustellaan asiakkaiden kanssa ryhmissä, mutta kaikilla on mahdollisuus myös kahdenkeskisiin terapia-keskusteluihin.

Hoitoon voi hakeutua sosiaalitoimiston, A-klinikan ja terveyskeskuksen kautta. Ennen hoitoon tuloa pitää sopia maksujärjestelyistä kotikunnan sosiaalitoimen tai A-klinikan kanssa. Asiakkaat tulevat pääsääntöisesti maksusitoumuksella Marjalinna-Yhteisöön. Joissain tapauksissa asiakas tulee täysin itsemaksavana, jolloin hän maksaa tullessaan ne hoitopäivät, jotka uskoo tarvitsevansa katkaisuhoidoonsa. Marjalinna-Yhteisö tarjoaa päihdekuntoutuksen lisäksi asiantuntijapalveluina neuvottelu- ja konsultaatioapua sekä koulutusta päihdeongelmiin liittyvissä asioissa. Lisäksi Marjalinna-Yhteisö tarjoaa harjoittelupaikan lähiseudun oppilaitosten opiskelijoille.

Asiakkaita tulee pääasiassa Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan sekä Kanta-Hämeen eri kunnista. Kaukaisin lähettäjäkuntamme oli tähän mennessä ollut Ruovesi. Marjalinna-Yhteisön yhteistyökumppaneita ovat mm. kuntien sosiaalitoimet, päihdeklinit, terveyskeskukset, sairaalat, päihdekuntoutusyksiköt, mielenterveystoimistot, psykiatriset päihdepoliklinikat ja -osastot, joiden kautta asiakkaat ohjautuvat meille ja joiden kanssa teemme hoitosuunnitelmaa asiakkaan jatkosta laitoshoidon päätyttyä. Asiakkaan asioissa edellä mainittujen tahojen lisäksi olemme usein yhteydessä muun muassa kansaneläkelaitokseen (Kela), työvoimatoimistoon, kriminaalihuoltoon, ulosottoviranomaisiin, verotoimistoon ja vuokranantajaan, eli kaikkiin mahdollisiin tahoihin tarpeen vaatiessa.

Hoidon päätyttyä Marjalinna-Yhteisössä asiakas ohjataan A-klinikan, mielenterveystoimiston, AA-kerhon, A-killan tai jonkin muun avohoito- tai oma-apu järjestelmän piiriin. Omaisten- tai muiden läheisten saaminen mukaan tukihenkilöiksi jo laitoshoidon aikana on tärkeä tavoite, joka auttaa kotiutumisen onnistumisessa. Varsinkin nuorille pitkäaikaisasiakkaille pyrimme löytämään opiskelu- tai työpaikan. Uuden asuinympäristön ja -ystäväpiirin löytäminen ovat joillekin asiakkaille edellytys päihdekierteestä irrottautumiselle.

Marjalinna-Yhteisön henkilökuntaan kuuluvat johtaja, sosiaaliterapeutti, kaksi sairaanhoitajaa, ohjaaja, kaksi sosiaalialan koulutuksen omaavaa yötyöntekijää, emäntä, keittiötyöntekijä sekä lääkäri. Lääkärin vastaanotto on kerran viikossa.

5 SOSIAALITERAPEUTIN TOIMENKUVA MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ

Opinnäytetyöni tässä vaiheessa haluan esitellä oman työnkuvani Marjalinna-Yhteisössä pelkistetysti. Sen kautta lukija pystyy paremmin hahmottamaan osallisuuttani toimintatutkimuksessa suhteessa asiakkaisiin, työtiimini ja muihin toimijoihin, toiminnan välittäjän roolista, tutkimukseni edetessä.

Sosiaaliterapeutin tehtäväni Marjalinna-Yhteisössä jakautuivat itse asiakkaiden ja heidän asioidensa hoitamiseen sekä yhteydenpitoon kotikuntien moniammatillisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Sosiaaliterapeuttina toimin yrityksen tiedottajana ja palvelujen myyjänä alueen kuntien päihdehuollosta päättävälle ja maksaville tahoille kuten sosiaalitoimi, päihdehuolto, A-klinikat ja terveyskeskukset. Työhöni kuului kirjallisten raporttien laatimista ja keskustelua sekä asiakkaiden, omaisten että yhteiskumppaneiden kanssa. Puhelinkeskustelut sosiaalitoimen, työvoimaviranomaisen, terveydenhuollon ja kansaneläkelaitoksen (KELA:n) kanssa olivat päivittäistä arkea. Asiakkaiden kanssa kävin myös tarvittaessa oman kunnan yhteistyötahojen luona hoitoneuvotteluissa tai yhdessä asioimassa eri virastoissa.

Marjalinna-Yhteisössä asiakastyö lähtee liikkeelle luottamuksellisen suhteen muodostumisesta. Asiakas määrittelee itse ongelmansa ja sen ketä se koskee, asettaa tavoitteet, laatii hoitosopimuksen yhdessä työntekijän kanssa ja osallistuu sen toteutumiseen ja tulosten arviointiin, jota seuraa palvelun päättäminen tai vaihtaminen ja jatkoseurannan järjestäminen.

Asiakkaat ponnistelevat niiden asioiden eteen, jotka he tuntevat tärkeiksi. Näin ollen asiakkaan tulisi uskoa, että tavoite parantaa hänen tilannettaan. Tavoitteiden tulee olla asiakkaan tavoitteita ja niiden saavuttaminen kohtuullisissa aikarajoissa. Positiivista kasvua korostavassa muodossa määritellyt tavoitteet ovat kannattavia. Tehtäväkuva ja siinä käytettävissä olevilla välineillä on myös vaikutuksensa. Tavoitteiden selkeä ja täsmällinen määrittäminen on tärkeää ja siitä selviävä tieto milloin tavoite on saavutettu. Tavoitetaso eli se minkä asteista muutosta tavoitellaan tulee myös määritellä selkeästi. Jotta saavutetun oikeansuuntaisen muutoksen riittävyttä voi mitata, tarvitaan siihen kriteeri, jonka mukaan arvioida. Insoo Kim Bergin (1991, 37-39) mukaan hyvä tavoite on asiakkaalle tärkeä, pieni, konkreettinen, määriteltävissä oleva ja käyttäytymiseen liittyvä. Se on mieluummin jonkun olemassaolo kuin poissaolo ja mieluummin jonkun alkaminen kuin loppuminen. Sen katsotaan olevan asiakkaan elämänolojen kannalta realistinen ja saavutettavissa oleva. Se ymmärretään kovaa työtä vaativaksi.

6 SOSIAALIPEDAGOGINEN ORIENTAATIO JA SOSIAALIPEDAGOGISEN AJATTELUN TIETOISUUTEEN TUOMINEN MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ

Sosiaalipedagogiikalla on runsaan sadan vuoden pituinen itsenäinen historianaikansa, joka pitää sisällään monia määritelmiä. Se tunnetaan yhteiskuntatieteisiin laajasti perustuvana kasvatustieteellisenä oppialana, joka yhdistää pedagogisen ja sosiaalisen. Leena Kurjen (2007, 30-31) mukaan sosiaalipedagogiikan nykyiset määrittelyt kuvailevat sen kaksinapaisena, jolloin sosiaalipedagogiikan tehtävä nähdään ensinnäkin yleisenä ja toiseksi erityisenä. Yleinen sosiaalinen kasvatustehtävä auttaa yksilöä, persoonaa, kasvamaan yhteiskuntaan ja yhteiselämään toisen ihmisen kanssa. Sosiaalipedagogiikan erityistehtävä on tukea syrjäytyneinä ja onnettomina elävien ihmisten arkielämää niin, että he saamansa tuen avulla kykenisivät kehittämään sekä omaa että yhteisönsä elämää ja saisivat siitä vähitellen täydempää ja inhimillisempää.

Kun asiakas ohjautuu päihdekuntoutukseen, näen sen aina mahdollisuutena päihderiippuvaisen elämän muutokselle. Työskennellessäni Marjalinna-Yhteisössä pyrin asiakkaan kanssa yhdessä löytämään keinoja muutoksen aikaansaamiseksi. Sosiaalipedagogiikka ei kuvaa ja selitä vain ongelmien syntymekanismeja ja ilmenemismuotoja, vaan olennaista on, mitä ongelmille voidaan tehdä. Sosiaalipedagoginen teoria sisältää näin käytännöllisen eli toiminnallisen lähtökohdan. Peruslähtökohtana sosiaalipedagogiikassa on kysymys siitä, miten yhteiskunnan tulisi toimia syrjäytyvien jäsenten kanssa, jotka syystä tai toisesta eivät integroidu toivotulla tavalla yhteiskuntaan. (Hämäläinen & Kurki 1997, 14,17.)

Tutustumiseni sosiaalipedagogiikkaan lähti alulle sosionomiopinnoistani Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden Porin yksikössä syksyllä 2006. Ensimmäisten sosiaalipedagogiikan oppituntien jälkeen minusta tuntui, että olin vähän niin kuin ”pihalla”, eli en oikein päässyt ymmärrykseen siitä, mistä sosiaalipedagogiikassa on kysymys. Syy tähän tuntemukseeni selvisi jonkin ajan kuluttua tutustuttuani Kaarina Ranteen tutkimukseen, jossa hän yhteenvedossaan toteaa sosiaalipedagogiikan määritellyn yksiselitteisesti olevan mahdotonta. Kaarina Ranteen (2002a, 134) mukaan sosiaalipedagogiikan ”haltuunotto” sekä teoreettisesti että käytännön lähestymistapana merkitsee tietyn ajattelutavan omaksumista.

Sosiaalisen kasvatuksen ammatillinen perusta muodostuu sosiaalipedagogiikasta. Sitä ei kuitenkaan voi rajata pelkästään jonkin tietyn ammattiryhmän oppiperustaksi, vaan kyse on ajattelutavasta ja kysymyksenasettelusta, jota käytetään kaikessa ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Kun sosiaalipedagogiikka käsitetään edellä mainitulla tavalla, työn lähtökohdat, tarkoitus, ja toimintamuodot hahmotetaan sosiaalipedagogisen viitekehyksen kautta. Huomio kiinnitetään pedagogisiin näkökohtiin kun tarkastellaan sosiaalisten ongelmien paineessa kamppailevien ihmisten arkea ja etsitään mahdollisuuksia heidän elämänhallintansa ja yhteiskunnallisen integraationsa vahvistamiseksi. Tavoitteena on, että näiden ihmisten oma vastuunottokyky kasvaisi vähitellen sekä omasta että ympäristönsä hyvinvoinnista. Näin ollen he pystyisivät itse löytämään menetelmiä kehittää omaa elämäänsä laadukkaammaksi ja inhimillisemmäksi. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18; Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9.)

Ymmärrykseni sosiaalipedagogiikkaan lisääntyi vaiheittain opiskelun edetessä, jonka seurauksena aloin pohtimaan, jäsentämään ja "sulattelemaan" oppimaani oman työn, työmenetelmien sekä Marjalinna-Yhteisön toiminnan kautta. Havaitsin sosiaalipedagogisia yhtenevyyksiä siihen mennessä Marjalinna-Yhteisössä toteutetussa päihdekuntoutuksessa. Arvelin tämän yksinkertaistavan mahdollisuuttani tuoda sosiaalipedagogisuutta näkyväksi ja tietoiseksi työotteeksi Marjalinna-Yhteisön päihdetyöhön. Sosiaalipedagoginen orientaatio syntyy Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikkaa opiskelemalla ja sen sisäistyminen puolestaan sosiaalipedagogiikan itseymmärrykseen tutustumalla. Sosiaalipedagogisesta orientaatiosta voi tulla koko yhteisön yhteinen orientaatio. Vaikka hän ei näe sosiaalipedagogisen orientaation sopivan kaikkien ongelmien ratkaisuun ymmärtää hän kuitenkin sosiaalipedagogisen työn käsittävän ihmisen koko elinkaaren. (Ranne 2002a, 100,106; Ranne, Sankari, Rouhiainen-Valo & Ruusunen 2005.)

Sosiaalipedagogiikassa on asetettu tavoitteeksi asiakkaan subjektiivisuuden tukeminen ja itsepuun auttaminen sekä selviytyminen arkielämässä, jotka kuka tahansa ihmissuhdeammattilainen "tunnustaa" tänä päivänä toimintansa lähtökohdaksi. Sosiaalipedagogista orientaatiota ei tule etsiä pelkästään näistä käsitteistä, vaan myös toimijoiden orientaatiosta, puheesta ja toiminnasta, miten he hahmottavat ihmisten toimintamahdollisuudet ja toimintaan perustuvat teoreettiset näkökohdat. (Mönkkönen, Nurro & Väisänen 1999, 22.)

Sosiaalipedagogisen itseymmärryksen lisääntymisen ja sisäistämisen myötä sosiaalipedagoginen ajattelumalli lähti ohjaamaan tekemääni päihdetyötä sosiaaliterapeutina. Pala palalta alkoi sosiaalipedagogisuuden kokonaiskuva hahmottua ja eheytyä mielesäni. Tämän reflektoiden läpikäymäni sosiaalipedagogisen kasvuprosessin myötä lisääntyi myös itseluottamukseni sen esille tuomiseen ja tietoiseksi saattamiseen Marjalinna-Yhteisössä. Innostuneena sosiaalipedagogisen minän löytämisestä lähdin innostamaan työyhteisöäni sosiaalipedagogiikkaan. Yritin valottaa sosiaalipedagogiikan teoriaa ensin selittämällä, mutta huomasin hyvin pian etten onnistuisi siinä vaan minun oli näytettävä ja osoitettava sen toimivuus käytännössä.

Sosiaalipedagoginen orientaatio on tapa tehdä työtä. Sosiaalipedagogisella lähestymistavalla on mahdollista helpottaa yksilöiden/perheiden ja ryhmien elämää. Sosiaalipedagogiseen ammatilliseen lähestymistapaan liittyy Kaarina Ranteen tutkimuksen mukaan

yksilöllisyyden vahvistaminen, arjessa toimiminen, rinnalla kulkeminen, itseapuun auttaminen, omasta tilanteestaan tietoiseksi tuleminen, vuorovaikutteisuus, dialogisuus, erilaisuuden ja toiseuden kohtaaminen. Sosiaalipedagogisessa interventiossa (väliintulossa) työntekijä lähtee asiakassuhteessa liikkeelle tilannesidonnaisesti ja käyttää, mobilisoi näin ollen asiakkaan omia resursseja. Sosiaalipedagoginen väliintulo (puuttuminen) perustuu terveeseen vuorovaikutukseen ja riskien hajauttamiseen, jossa ammattihenkilö on jatkuvassa kontaktissa ja vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa subjektitasolla. Työntekijä asettuu asiakkaan kanssa dialogiseen, vastavuoroiseen suhteeseen. (Ranne 2002b, 162-163.)

7 SOSIAALIPEDAGOGISET TYÖTAVAT JA INTERVENTION VÄLI- NEET PÄIHDEKUNTOUTUKSESSA

Seuraavaksi etenen sosiaalipedagogisten käsitteiden kautta sosiaalipedagogiseen ajattelutapaan eli itse toimintaan. Hämäläisen ja Kurjen (1997, 35) mukaan sosiaalinen kasvattaminen on tietoista, reflektiivistä ja suunnattua toimintaa perustuen tutkittuihin metodeihin ja teknikoihin. Tavoitteena siinä on positiivinen vaikuttaminen juuri tiettyyn sosiaaliseen ympäristöön

Kun sosiaalipedagogiikassa käsitellään ihmisen arkielämää, kykyä tulla toimeen omassa monimuotoisessa elämässään, sen tavoitteena on, että ihminen oman tilanteensa tiedostamisen kautta vapautuisi passiivisesta toimenpiteiden kohteena olemisesta aktiiviseen toimintaan. Se, että ihmisen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, on sosiaalipedagogisten menetelmien peruseriaa. Sosiaalipedagogisten interventioiden avulla on tavoitteena parantaa, yhdessä ihmisten itsensä kanssa, yksilöiden ja ryhmien elämänlaatua. Sosiaalipedagogisen toiminnan metodologia perustuu aina dialogiin, ihmisten väliin vuorovaikutukseen. Se, että ihmiset itse osallistuvat kaikkiin toimintaprosessin vaiheisiin, on tärkeä perusajatus. (Hämäläinen & Kurki 1997, 49.)

Kaarina Ranteen tekemän tutkimuksen mukaan on vaikeata erottaa tarkkarajaisesti toisistaan, työntekijän metodista tapaa, suuntautuneisuutta ja sosiaalipedagogista väliintuloa asiakkaan elämään. Tämä johtuu siitä, että molemmat ovat myös toistensa edellytyksiä. (Ranne 2002a, 113.)

7.1 Dialogisuus

Kaarina Ranne käyttää dialogisuutta kuvatessaan mielenkiintoista kielikuvallista ilmaisuja. ”Dialogin kautta työntekijä ja asiakas ikään kuin astuvat samaan kielelliseen huoneeseen. Dialogisuus ei edellytä välttämättä sanoja. Dialogissa eri näkökulmat sulautuvat yhteen ja syntyy uusi yhteinen ymmärrys. Dialogissa molemmat osapuolet muuttavat lähtökohtiaan ja tulevat jollain lailla toisiksi.” (Ranne 2002a, 112; Ranne 2002b, 164.)

Ilman dialogia ei voi toteuttaa sosiaalipedagogisia menetelmiä. Dialogi ei ole pelkästään puhetta vaan kaikki mitä vuorovaikutus pitää sisällään eleineen ja ilmeineen. Syvennyin tarkkailemaan dialogisuutta eri tilanteissa; yhteistyötahojen kanssa, asiakaspalavereissa, ryhmässä ja asiakkaan kanssa kahden keskeisissä keskusteluissa, työyhteisön palavereissa ja työkaverien välisissä keskusteluissa. Tiedostin oman puheliaisuuteni ja pohdin myös osaamistani kuunnella asiakasta oikein, niin että asiakkaan omat tavoitteet tulevat kuuluville. Halusin kehittyä tällä osa-alueella ja itsereflektion lisäksi kävin asiasta vuoropuhelua päihdekuntoutuksessa olleiden asiakkaiden kanssa.

Hyvässä dialogissa vallitsevat tasavertaisuus, vastavuoroisuus ja oikeudenmukaisuus. Toista osapuolta ei välineellistetä vaan tunnustetaan hänen arvonsa ihmisenä. Vuorovaikutus on avointa, rehellistä ja vilpitöntä. Osallistuminen on aktiivista ja osallistujat ovat motivoituneita ja sitoutuneita. Dialogissa vallitsee luottamuksellisuus. Myös kii-reettämyys ja vapaus ennakoasenteista kuuluvat hyvään dialogiin. (Ranne 2002a, 139; Ranne, 2006.)

7.2 Asiakkaan subjektiuus

Subjektiivisuus on ihmisen omakohtaista, oman arvion tai kokemuksen mukaista minä - tuntemusta. Minäkäsitys jaetaan usein minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin. Minäkuva kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa saadun palautteen kautta. Palaute lisää itsetuntemusta ja itsetuntemus ohjaa realististen päämäärien asettamisessa, minkä pohjalta onnistumiset ovat todennäköisempiä. Identiteetti on minän pysyvyyttä ja varmuutta kuvaava tunne, varmuutta siitä, kuka on ja keneksi on kasvamassa. Se on siten eräänlainen minän kokonaisuus, jonka osia ovat mielikuva itsestä ja minäkäsitys. Minäkäsitys on voimaantumisen kannalta hyvin tärkeä, koska ihmisen käsitys itsestään on yhteydessä siihen, millaisia odotuksia hänellä on tulevaisuutta kohtaan ja miten hän arvioi omat voimavaransa. Hän arvioi myös ympäristöään minäkäsityksensä kautta. (Siitonen 1999, 130-139.)

”Subjektituden vahvistaminen – silloinkin ja varsinkin silloin kun ihmisen subjektiivisuus on puutteellista eikä hän kykene aidosti toimimaan elämänsä subjektina – tapahtuu aina siten, että toinen ihminen kohdataan ja kohdellaan subjektina. Dialogisessa kohtaamisessa ihmisten välille syntyy Minä-Sinä-suhde, jolla on erityinen kasvatuksellinen, subjektiivista vahvistava ja ihmisen tietoisuutta syventävä merkitys.” (Hämäläinen, 1999, 68.)

Minä-Sinä- suhde perustuu tasa-arvoiseen kohtaamiseen ihmisenä. Siihen kuuluu avoimuutta, suoruutta, molemminpuolisuutta ja läsnäoloa, jolloin toinen kohdataan koko olemuksella, aidosti, vertailematta. Persoonallisen Minä-Sinä-suhteen syvyyttä kuvaa se, että inhimillinen elämä on sitä rikkaampaa ja syvempää. Tämä suhde kasvaa dialogin ja rakkauden avulla, jota kautta ihminen pystyy täydellistymään. (Kurki 2000, 131.)

Asiakkaan minän vahvistamisella on keskeinen osuus asiakastyössä, koska se vaikuttaa asiakkaan kaikkeen toimintaan ja kykyyn toimia. Työntekijän roolin merkittävyyden ymmärtäminen vertaistuen ohessa vaikutti omaan panostukseeni miettiessäni asiakkaan subjektiivista vahvistavia työvälineitä päihdekuntoutuksessa.

7.3 Innostaminen

Innostaminen on ammatillista toimintaa, jonka tiedeperusta löytyy sosiaalipedagogiikasta. Innostamisen keinoin pyritään saamaan ihmiset yhteen, jotta he motivoituisivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa luomaan muutosta yhteisössään. Innostamisen tavoitteena on ihmisten osallistaminen aktiivisina toimijoina oman arkensa tuottamiseen. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisia tekniikoita, joiden avulla luodaan kommunikaatiota ihmisten välille sekä mahdollistetaan ihmisten osallisuutta vahvistavien toimintatapojen syntyminen. Toiminnalla luodaan lisäksi ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita, jotka mahdollistavat yhteisössä tapahtuvan asennemuutoksen. (Kurki 2000, 44-47.)

Innostaminen ja osallistuminen ovat toisiinsa kiinteästi sidoksissa. Erityisesti, kun puhutaan juuri sosiokulttuurisesta innostamisesta, on toiminnan tavoitteena saada aikaan yksilöiden jokapäiväiseen elämään, työhön, naapuruuteen, kulttuuriin ja kansalaisaktiivisuuteen suhteessa olevaa sosiaalista muutosta. Sosiokulttuurinen innostaminen on toimintaa, johon ihmiset lähtevät vapaasta halustaan ja jossa tavoitellaan pysyvää elämänlaadun parantamista. (Hämäläinen & Kurki 1997, 203-205.)

Innostamisen toiminta koostuu kolmesta osapuolesta; välittäjänä toimivasta innoittajasta, persoonallista ja yhteisöllistä laadullista muutosta aikaansaavasta, itse toiminnasta ja innostamisen kohteesta eli yksilöstä tai ryhmästä, jonka kanssa toiminta toteutetaan. Neljäntenä osapuolena kuuluu mukaan vielä taho, jonka tukemana toiminta mahdollistuu. Sosiokulttuurisen innostamisen keskeisiä käsitteitä ovat yhteisöllisyys, osallistuminen, herkistyminen, dialogi, luovuus ja toimintaan sitoutuminen. Näitä käsitteitä toteuttava työntekijä on yhdessä keskustelija, dialogiin johdettava ja kanssakulkija. (Kurki 2000, 14, 47.)

Lähdin ajatuksesta, että oma osallistumiseni ja innokkuuteni, luova hulluuteni, tempaisisi mukaan toimimaan. Asiakkaille välittyvän aitouteni kautta, eläytymiseni olemassa olevaan hetkeen omana itsenäni, uskoin voivani madaltaa heidän kynnystään lähteä mukaan osallistumaan. Tarjosin mahdollisuutta ja samalla halusin todistaa asiakkaille, että elämyksellisten kokemusten kautta voi saada nautintoa ja vahvistusta itsetunnolle, jota korvaavasti haetaan päihteistä.

7.4 Voimaantuminen

Voimaantumisessa on kyse siitä, että henkilö saa otteen oman elämänsä hallintaan ja alkaa löytää omia voimavarojaan. Muut voivat tukea tai haitata tätä kehitystä. Voimaantumisessa on siis sekä yksilöllinen että sosiaalinen ulottuvuus. Siinä ovat mukana henkilön omat päämäärät ja uskomukset omasta kyvykkyydestä sekä ympäristön tuesta. Tunteilla on keskeinen vaikutus tavoitteiden ja uskomusten muodostumisessa. Ihmisen voimaantuminen näkyy eritoten parantuneena itsetuntona, toiveikkuutena sekä kykynä asettaa ja saavuttaa päämääränsä. (Siitonen 1999, 93.)

Voimaantumisen ja motivaation tutkimuksessa käytetään paljon samanlaista käsitteistöä. Keskeisin ero näiden tutkimustraditioiden välillä on se, että voimaantuminen ajatellaan ihmisestä itsestään kasvavana prosessina eikä toisen ihmisen voimaannuttaminen tai voimistaminen siten ole mahdollista. Voimaantumisen orientaatio on mahdollistava, ei pakottava. (Siitonen 1999, 98.)

Oman kontrollin tunteen lisäksi yksilön äänen kuuleminen on keskeistä voimaantumisen prosessissa. Se tarvitsee toteutuakseen toimivan yhteisön, jossa yksilöllä on mahdollisuus luottamukselliseen yhteistoimintaan ja tasa-arvoiseen osallistumiseen. Voimaantumisessa ovat yksilöllä mukana päämäärät, kykyuskomukset kontekstiuskomukset (asiayhteys), ja emootiot (tunteet). Yksilöillä on luontainen tarve tuntea itsensä arvokkaaksi ja vähäiselläkin tämän tunteen lisäämisellä voidaan luoda energiaa uuden oppimiseen kasvuun. Usko omiin mahdollisuuksiin ja itseen pohjautuu suurelta osin sosiaalisiin suhteisiin. Voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, mutta siihen vaikuttavat toiset ihmiset, sosiaaliset rakenteet sekä olosuhteet. (Siitonen 1999, 117–118.)

Sosiaalipedagogisesti orientoituneena, toiminnan toteuttaja, mahdollistaa sisäistä voimaantumista edesauttavan kontekstin, jossa yksilö kokee omien voimavarojensa vapautumisen tunnetta. Siitosen mukaan voimaantuminen on mahdollista vain miellyttävässä ja hyväksyvässä toimintaympäristössä. Ketään ei voi voimaannuttaa, mutta edellytykset voimaantumiselle, jossa osallistuminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen, on mahdollista luoda. Hyväksyntä ja tervetulleeksi kokeminen ovat välillisesti yhteydessä positiiivisen latauksen ja voimavarojen vapautumiseen. Tervetulleeksi kokemisella on huomattava rooli yrittämisen halun ja voimavarojen kasvamisessa. Luonteva hyväksyntä sekä ystävällinen ja kannustava suhtautuminen yhteisön sisällä ovat keino luoda voimaannuttava konteksti. (Siitonen 1999, 144–145.)

Marjalinna-Yhteisössä asiakkaan kohtaaminen hyväksyvässä, turvallisessa ja kunnioitavassa ilmapiirissä, jossa toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, mahdollistuu erilaisista taustoista tulevien yksilöiden tasavertainen kohtaaminen ja itsetunnon vahvistuminen. Tätä voimaantumisen toteutumista Marjalinna-Yhteisössä kuvaa hyvin erään asiakkaan palaute kuntoutusjakson päättyessä.: ”On ollut useita paikkoja ennen tätä, josta olen lähtenyt pää painuksissa, mutta Marjalinna-Yhteisöstä saan lähteä pää pystyssä.”

7.5 Arjen vahvistaminen

Puhuttaessa arkeen suuntautuneesta sosiaalipedagogisesta toiminnasta, koskee se tällöin ihmisen monimutkaisia ja ratkaisemattomia arjen tehtäviä. Näin ollen asiakkaita autetaan konkreettisesti heidän pyrkiessään rakentamaan parempaa arkea ja hallitsemaan olosuhteitaan. Työntekijän koko persoona on mukana toiminnassa. Hänen tulee saavuttaa ihmisten luottamus ja saada heidät kiinnostumaan asiastaan, mutta se ei tarkoita, että hänen tarvitsisi peitellä minuuttaan, kokemuksiaan, intressejään, pelkojaan tai mahdollisuuksiaan. Sosiaalipedagogisessa työssä on olennaista kyetä työstämään asiakkaiden vuorovaikutus- ja kommunikaatio-ongelmia sekä oppimis- ja ymmärtämispuutoksia. (Hämäläinen & Kurki 1997, 128.)

Sosiaaliterapeutina tehtäväni oli tukea asiakasta hänen valintansa mukaan (päihteettömyys/kohtuukäyttö) ja luoda mahdollisuuksia uuteen alkuun, ottaen huomioon asiakkaan kyvyt, taidot ja toiveet. Henkisen tukemisen lisäksi asiakas tarvitsi usein miten tukeani selvittäessään mahdollisuuksiaan esimerkiksi työllistymis- ja koulutuspaikoista tai eläkkeestä. Kuntoutusjaksolle tullut asiakas saattoi olla asunnoton, joten asunnon etsimisestä tuli myös osa asiakkaan arjen tukemista. Erittäin tärkeää tässä kohdin työtäni oli kuuntelemisen taito, myötäelämisen ja itse apuun auttamisen kyky rinnalla kulki-

7.6 Itseapuun auttaminen

Sosiaalipedagogisessa työssä on keskeistä auttaa ihmisiä itseapuun ja tuottaa siinä tarvittavaa subjektiutta. Ihmisiä autetaan siis näkemään mahdollisuuksia vaikuttaa elämänsä kulkunsa käynnistämällä itsekasvatuksellisia prosesseja ja vahvistamalla yksilöiden elämää sekä ryhmässä että yhteisössä. Itseapuun auttamisella tarkoitetaan ihmisten rohkaisemista ja aktivointia toimintaan, joka tähtää heidän elinolojensa kehittämiseen, sekä arjen ongelmien kohtaamiseen ja ratkaisemiseen. Puutteellinen subjektiivisuus on taas kykenemättömyyttä tarttua asioihin ja muuttaa niitä. (Hämäläinen & Kurki, 1997, 18–19; Hämäläinen 1999, 61.)

Asiakkaan kanssa keskustellessa tavoitteenani oli herättää ymmärrys asiakkaan omasta päätöksenteosta ja päätöksen toteuttamisesta, jotka lähtevät asiakkaasta itsestään. Päihderiippuvainen syyttelee herkästi päihteiden käytöstään muita ihmisiä tai epäonnistuneita asioita, jotka ikään kuin antavat hänelle luvan retkahtaa päihteisiin. Kaikilla on mahdollisuus, mutta itsestä riippuu miten jaksaa ponnistella hyödyntääkseen mahdollisuutensa omien voimavarojensa esiin tuomiseen ja vahvistumiseen. Jokaisessa ihmisessä löytyy itsessään uskomattomia voimavaroja, joten työntekijän haasteeksi jää asiakkaan innostaminen niiden löytämiseksi.

Asiakkaat odottivat minulta usein valmiita vastauksia – ”sano sinä mitä minä teen”, ratkaistakseen sen hetkisen ongelmansa. Tällaisessa tilanteessa autoin asiakasta löytämään oman ratkaisunsa esimerkiksi haastatteleamalla, jotta asiakas saisi selkeämmän kuvan tilanteestaan. Toisena menetelmänä käytin yhdenlaista ajatusten ääneen puhumista ja kysymysten asettelua mitä eri toimintavaihtoehtoja olisi käytettävissä ja mitä vaihtoehtojen valitsemisesta mahdollisesti seuraisi. Tämä auttoi asiakasta oivaltamaan tilanteensa uusista näkökulmista ja näkemään uusia toiminnallisia vaihtoehtoja. Näissä tilanteissa minun tuli pitää mielessäni asiakkaan todellisten, saavutettavissa olevien tavoitteiden löytäminen. Minun tehtäväni oli tuottaa asiakkaalle tiedollisia ja ajatuksellisia välineitä. Kannustin asiakasta luottamaan itseensä, mahdollisuuksiinsa ja päätöksentekokykyynsä.

7.7 Yhteisöllisyys

Aidon yhteisöllisyyden syntyminen vaatii ihmisiä, jotka jakavat yhteisiä tavoitteita. Heiltä vaaditaan aitoa sitoutumista yhteiseen toimintaan, mikä lähtee yhteisistä intresseistä ja tarpeista vaikuttaa omaan ympäristöön ja yhteiskuntaan. Aidon yhteisön syntymistä tai yhteisöllisyyden kehittymistä ei voi pakottaa. Yhteisön jäsenten on löydettävä aito yhteisöllinen suhde yhteisen toiminnan sekä tavoitteiden kautta. Yhteisöllisyyden syntyminen edellyttää muun muassa yhteisiä kokemuksia, me-henkeä, yhteisiä arvoja sekä normeja. Yhteisön jäsenten välillä viestinnän tulee olla avointa ja rakentavaa sekä toimijoiden välillä tulee vallita keskinäinen luottamus ja oikeudenmukaisuus. (Kurki 2000, 129–132.)

Sosiaalipedagogisen ajattelumallin mukaan yhteisöllisyyden vahvistaminen tapahtuu yhteisön jäsenten vuorovaikutuksen ja konkreettisen toiminnan kautta, jossa keinoina korostuvat yhteistoiminnallisuus sekä luovuus (Hämäläinen 1999, 69–73).

Marjalinna-Yhteisössä yhteisöllisyys kuuluu menetelmällisesti osana päihdekuntoutusta. Sen tarkoitus on auttaa asiakasta ohjauksen ja kasvattamisen kautta löytämään uudenlainen elämäntapa. Yhteisö on kokonaisuus, johon jokainen asiakas ja työntekijä kuuluvat, joka kannustaa ja tukee jäseniään. Tähän perustuu myös se, että kaikki, mitä päivittäin yhteisössä tapahtuu, on sen vuoksi merkityksellistä. Henkilökunnan tehtävänä on olla tukena ja lohduttajana. Omalla toiminnallaan he näyttävät myös esimerkkiä siitä, miten yhteiselämän tulisi sujua. Päihdeongelmiin keskittyvällä hoitopaikalla kohtalotoverien ymmärrys ja myötätunto auttavat lieventämään päihderiippuvuuteen liittyvää syyllisyyttä ja häpeää. Asiakkaiden antama vertaistuki toisillensa vaikuttaa kuntotumista edistävästi.

Leena Warsell (2007) työskentelee kehittämisspällikkönä Stakesin Päihdetyö-ryhmässä. Dialogissa on julkaistu hänen puheenvuoronsa, jossa hän esittää, että päihdeiden käyttöä ehkäistään parhaiten yhteisöissä. ”Valistus puree huonosti päihdeongelmiin. Parhaita tuloksia on saatu työstä, jota on tehty yhteisöissä. Kunta- ja palvelu-uudistuksessa myös päihdetyölle pitäisi löytää uusi toimiva rakenne.”

7.8 Rinnalla kulkeminen

Rinnalla kulkemisesta sosiaalipedagogiikassa on vaikea löytää selkeää määritelmää. Rinnalla kulkeminen on kuitenkin eräänlaista tukihenkilönä toimimista. Rinnalla kulkija välttää yksinkertaistettua ihmiskäsitystä ja suoraviivaista ongelmien käsittelytapaa. Ammatillinen rinnalla kulkija luo asiakkaaseensa pysyvän suhteen ja toimivan vuorovaikutussuhteen ja kulkee hänen rinnallaan riittävän pitkän matkan. (Ranne ym. 2005, 18.)

Näkisin, että sosiaalipedagoginen rinnalla kulkija on asiakkaan subjektiivista kunnioittavaa helpottajaa, tukijaa, kasvattajaa, itseapuun auttajaa, innostajaa, voimaannuttajaa, kasvatuksellisten ja sosiaalisten muutosten edistäjää sekä tulkki epävirallisen ja virallisen välillä. Hän pyrkii olemassaolollaan elvyttämään asiakkaan omia voimavaroja ja kykyä itsenäiseen asioidensa hoitamiseen ja huolehtimiseen. Asiakkaan rinnalla kulkemisen jatkuminen pyrittiin järjestämään Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusjakson päätyttyä, joko jatkohoitoa paikkana tai avohoitoa palvelun muodossa.

8 SOSIAALIPEDAGOGINEN TYÖOTE AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina tein aikuissosiaalityötä. Suorittaessani sosionomikoulutukseeni kuuluvia sosiaalityön menetelmäopintoja luin Antti Särkelän näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Lukiessani hänen kirjaansa huomasin, että omat ajatukseni sulautuivat monessa kohdin hänen kirjoittamiinsa ajatuksiin. Näin ollen kiinnostuin tuoreimman sosiaalipedagogisen aikakauskirjan artikkelista, jossa Raija Väisänen on koonnut sosiaalipedagogisen ajattelun ja aikuissosiaalityön yhtenevyyksiä.

Raija Väisäsen mukaan sosiaalipedagogisella ajattelulla ja aikuissosiaalityöllä näyttäisi olevan samansuuntaisia kiinnostuksen kohteita. Molempien toiminnan tavoitteena on vuorovaikutuksen ja dialogin sekä itsensä toteuttamisen ja kasvun edistämisen sekä parhaan mahdollisen hyvinvoinnin turvaaminen niin yksilöille, ryhmille kuin yhteisöille. Molempien tehtävänä on myös vahvistaa osallisuutta ja elämähallinnantaitoja niiden yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien kanssa, jotka ovat yhteiskunnassa tavalla tai toi-

sella joutuneet alistettuun asemaan. Palvelujen kautta asiakasta autetaan niin että kontrollin ja tuen tarve vähitellen lakkaa. Ajattelun ytimeen kuuluu molemmissa arvojen ja kulttuurisidonnaisuuksien sekä toiminnan pohdinta. Ihmisyytensä perusteella jokainen ihminen on arvokas, kunnioitusta ansaitseva ja yksilönä ainutlaatuinen. (Väisänen 2007, 168-172.)

Asiakkaan yhteiskuntaan integroituminen on molemmilla keskeisenä ydinkysymyksenä. Aikuissosiaalityössä kohdattavia ongelmia ovat esimerkiksi päihderiippuvuuteen liittyvät kysymykset. Päihdeongelma täyttää aikuissosiaalityön asiakkuuden ehdon, kun se määritellään aikuisikään liittyvien sosiaalisten ongelmien kautta. Sosiaalipedagogisen työtteen kulmakiviä ovat elämän realiteettien ja reunaehtojen tunnistaminen ja uusien tavoitteiden rakentaminen. Rakenteellisen sosiaalityön tunnusomaiset painotukset ovat merkityksellisiä myös sosiaalipedagogiselta kannalta. Tähän lukeutuvat syrjäytymistä ehkäisevien prosessien vahvistaminen sekä tasa-arvon, rehellisyyden, luottamuksen ja ilmaisuvapauden korostaminen. Sosiaalinen osallistuminen, luonteeltaan vapauttava kasvatuksellinen käytäntö ja sosiaalinen kasvatus korostuvat toiminnassa dialogisena vuorovaikutuksellisenä prosessina. Aikuissosiaalityössä dialogisuus luetaan kuuluvaksi sosiaalialan toiminnassa käytettäviin vuorovaikutusorientaatioihin. (Väisänen 2007, 167-179.)

Raija Väisänen kuvaa aikuissosiaalityötä tavoitteellisenä ja menetelmällisesti kehittyneenä sekä hyvin monimuotoisena. Siihen voi kuulua psykososiaalista työtä, moniammatillista, kuntouttavaa, dialogista, valtaistavaa ja sosiaalipedagogista sekä monikulttuurista työtä. Vaikka sosiaalityöstä ja sosiaalipedagogiikasta löytyy yhtenevyyksiä, ovat ne omia ja itsenäisiä tieteenalojaan. Aikuissosiaalityön ollessa kyseessä niiden yhtenevyydet löytyvät lähtökohdista, kiinnostuksen kohteista ja kiintymyspinnoista niin, että ne voivat yhteisessä dialogissa myös tukea toisiaan puolin ja toisin. Väisänen mukaan sosiaalipedagogiikan mahdollisuudet vahvistaa aikuissosiaalityötä löytyvät esimerkiksi arvolähtökohtiin pohjautuvassa yhteiskuntakritiikissä ja kasvatuksellisessa tietoisuudessa sekä ymmärryksen avaamisessa monimuotoisiin ja luoviin mutta myös kriittisiin menetelmällisiin ratkaisuihin ja arviointiin. (Väisänen 2007, 190.)

9 ASIAKKAAN ITSETUNTOA JA OSALLISUUTEEN KANNUSTAVIA MENETELMIÄ MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ

Keskeistä sosiaalipedagogisessa ammatillisessa orientaatioissa, Stig-Arne Berglundin mukaan, on avoin asennoituminen asiakkaisiin ja erilaisiin menettelytapoihin. Toimivan vuorovaikutussuhteen luominen asiakkaan ja työntekijän välille on oleellista. Työntekijä välttää nopeaa ongelman määrittelyä tai diagnoosia, yksinkertaistettua ihmiskäsitystä ja yksinkertaistettua, suoraviivaista ongelmien käsittelytapaa. Sosiaalipedagogiselle orientaatiolle on tyypillistä pysyvän asiakassuhteen luominen ja asiakkaan kanssa rinnalla kulkeminen riittävän pitkän matkan. Kyky arvioida kriittisesti omaa toimintaansa ja tehdä eettisesti pitäviä ratkaisuja ovat myös oleellisia sosiaalipedagogisesti suuntautuneelle ammattihenkilölle. Asiakkaan subjektiivisuuden ja autonomisuuden takaamiseksi se on välttämätöntä Kaiken kaikkiaan sosiaalipedagoginen ammatillinen orientaatio tarjoaa varteenotettavan ja haasteellisen ammatillisen lähestymistavan. (Ranne 2002a, 109-111; Ranne ym. 2005, 18.)

9.1 Sosiaalipedagogisesti suuntautuneena sosiaaliterapeutina päihdekuntoutuksessa

Aloin kiinnittämään enemmän huomiota ja panostamaan asiakaskohtauksiin sosiaalipedagogisesti orientoituneena. En ainoastaan kuunnellut korvilla, vaan muut aistini valpastuivat hahmottamaan kokonaisuutta kohtaamisissa. Uskalsin antautua vaistojeni varaan ja herkistyin dialogiseen vuorovaikutukseen. Keskityin asiakkaan subjektiivisuuden vahvistamiseen ollen saman aikaisesti asiakkaan innoittaja, voimaannuttaja, tulkki, itsepuun auttaja sekä rinnalla kulkija ja täten vahvistaen myös koko yhteisöä. Mieleenpainuvia kohtaamisia asiakkaan kanssa olivat hetket, jolloin uskaltauduin heittäytymään vaistojeni varassa samalle tasolle asiakkaan kanssa. Siinä hetkessä kohtasivat sielut toisensa syvältä sielujen syvyyksistä jättäen pysyvän jälkensä toisiinsa. Jälkeen päin tuli viestejä, vuorottain surun ja ilon, asiakkaan valinnasta riippuen. Näiden viestien sanomat ohjasivat polkuani ja rohkaisivat käyttämään omia herkistyneitä aisteja työvälineinä.

Itseluottamuksen kasvun ja auttamisprosessista saadun hyödyn vuorovaikutus tuli ilmi niin omassa kuin asiakkaiden toiminnassa. Sen seurauksena myös asiakaspalautteen myönteisyys lisääntyi. Kiinnitin huomiota asiakkaan edistymisen seuraamiseen ottaen huomioon tavoitteen saavuttamista haittaavat esteet sekä onnistumiseen vaikuttavat olosuhteet. Tämä piti sisällään asiakkaan itsetuntemuksen lisääntymisestä huolehtimisen ja keskittymisen oman persoonani käyttämiseen tehokkaasti sekä oikein. Asiakkaan tavoitteet purettiin arkeen liittyviksi käytännön toimiksi. Nämä koskivat asiakasta itseään, vuorovaikutusta asiakkaan lähipiirin kanssa ja suhdetta organisaatioon tai järjestelmään. Autoin asiakasta tekemään ja sitoutumaan tekemäänsä toimintasuunnitelmaan. Asiakas tarvitsi työntekijää apunaan hankkimaan taidot ja tiedot, joita hän tarvitsi vahvistaakseen omaa toimintaansa, kehittyäkseen tulemaan toimeen ilman auttajaa. Kiteyttäisin tämän sosiaalipedagogisesti toteutuneeseen auttamistyöhön, yhteistyökumppanuuteen, jossa luottamuksellinen yhteistyö toteutui asiakkaan realististen tulevaisuudentavoitteiden näkökulmasta jatkuen riittävän pitkän matkan. Tavoitteet saavat ihmiset liikkeelle eivät ongelmat (Särkelä 2001, 86).

Miten päästä keskustelun alkuun asiakkaani kanssa, oli lähtökohta, joka asetti minulle haasteen asiakkaiden yksilöllisyyden huomioonottamisessa. Yksi menetelmistäni asiakkaan kanssa keskustelun virittämiseksi oli erilaisten pelien käyttäminen siinä apuvälineenä. Toteutin persoonallisista menetelmistäni erään asiakastapaamisen yhteydessä Marjalinna-Yhteisössä seuraavan esimerkin tavoin. Olin varannut tapaamisajan, niin kuin tapanani oli, riippumatta hoitosuhteen pituudesta. Kyseinen asiakas oli vähän turhautunut tullessaan sovittuun tapaamiseen, koska olin jo hoitanut hänen raha-asiansa. Mitä puhuttavaa meillä enää olisi, kun hoitosuhdekin oli lyhykäisyydessään päättymässä. ”Mitäs tässä pitäis tehdä?”: kysyi asiakas ja minä vastasin kysyen: ”Pelataanko tilitikuilla, tiedät varmaan pelin?”. ”No mikäs siinä”, hän vastasi ja niin siinä pelatessa hurautti kolmen vartin aikamme. ”Jaa, joko se seuraava asiakas tuppaa tänne sun tykö?” Olimme keskustelleet luontevasti koko ajan pelatessamme. Toivottelimme toisillemme hyvät jatkot ja erosimme molemmin puolin tyytyväisin mielin. Näin kaikissa käyttämissäni työvälineissä Marjalinna-Yhteisössä yhtenevyyden niiden tavoitteellisuudessa ja voimavaraisuudessa, mahdollisuudessa vaikuttaa edistävästi asiakkaan kuntoutumista.

9.2 Toiminnallisia menetelmiä subjektiuden vahvistamisen välineenä

Luovaan toimintaan perustuvia työmuotoja suositaan sosiaalipedagogisessa työssä. Käytännössä tämä ei tarkoita muuta kuin että otetaan käyttöön se, mitä ihminen luonnostaan on – luovana, yhteisöllisenä ja elämyksiä etsivänä olentona. Luova toiminta kuten esimerkiksi musiikki, kuvataiteet, seikkailu, draama ja kirjallisuus ovat oivallusta avaavaa toimintaa. Se auttaa ihmistä jäsentämään ja syventämään itsetuntemusta, pohtimaan ja selkiyttämään eksistentiaalisia (olemassaoloa koskevia) arvo- ja merkityksyyksiä, löytämään uutta orientaatiota ja sisältöä elämään, vahvistamaan itsetuntoa sekä eheytytään ja saavuttamaan sisäistä tasapainoa, leikkimään ja rentoutumaan, työstämään ja ratkaisemaan omaan elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia, kehittämään itseä ja rakentamaan omaa maailmankuvaa ja elämäntulkintaa. Luovan toiminnan kautta pulpahtaa esiin uusia puolia itsessä jotka siten avaavat uusia mahdollisuuksia elämässä. (Hämäläinen 1999, 67.)

Toiminnallisilla menetelmillä on vahva positiivinen vaikutus asiakkaaseen tunne- ja asennetasolla. Toiminnallisuudessa löytyy niin monta ulottuvuutta ja sen toteutusmahdollisuudet näen lähes rajattomina. Työntekijän mielikuvituksesta ja rohkeudesta riippuen toiminnallisuuden eri muodoista pystyy kehittelemään iättömän ja valtavan voimavaravaraston käyttöönsä. Näen toiminnallisuuden vahvuutena myös sen ettei välineiden puute tai raha ole toiminnan esteenä. Toiminnallisuuden pystyy löytämään kaikesta yhdessä tekemisestä, jossa työntekijä on itse innokkaana mukana osallistaen asiakasta toimimaan.

Kun Marjalinna-Yhteisössä yhdistettiin toiminnallisia menetelmiä sosiaalipedagogisesti orientoituneena, siihen sisältyi muun muassa kävelylenkkejä, retkiä luonnossa, pihan haravointia, leipomista, siivoamista ja ompelua yhdessä asiakkaiden kanssa. Asiakkaat kokivat nämä hetket antoisiksi ja terapeuttisiksi. Juttelimme toiminnan lomassa ja se tuntui luontevalta. Yksilö- tai ryhmäkeskustelu oli etukäteen sovittu tapaaminen, jossa tarkoituksena usein miten oli suunnitelmallinen keskustelu, kun taas toiminta voi herkitää keskusteluun, jota työntekijä voi harkintansa mukaan suunnata ja ohjata menetelmällisesti.

9.3 Taideterapeuttisia menetelmiä keskustelun välineenä

Toteutin kuvataideterapeuttisin menetelmin kuvallisen harjoituksen säännöllisen ryhmäkokoontumisen yhteydessä. Olin varannut materiaaliksi vesi- ja sormivärejä, pensselit, ”superlonituputtimia” ja valkoisia A3 -vesiväripaperi- arkkeja. Taustamusiikiksi olin valinnut rauhallista panhuilumusiikkia. Aikaa olin varannut 1,5h, arvioiden, että aloitukseen kuluisi noin 10min, puoli tuntia-40min käytettäisiin kuvalliseen tuottamiseen ja loppuaika töistä keskustelemiseen.

Olin informoinut asiakkaita etukäteen, että olisivat ajoissa ryhmän alkamisaikaan paikalla, jotta voimme aloittaa yhtä aikaa. Kokoontumispaikka ryhmälle on ollut aina sama, kuten säännölliset kokoontumispäivät sekä alkamisaika. Olin jakanut materiaalin valmiiksi pöytiin, ennen asiakkaiden saapumista.

Kuvalliseen harjoitukseen tuli paikalle 10 asiakasta, joista yksi sanoi heti, ettei halua osallistua tehtävään, mutta halusi jäädä paikalle. Selitin ensiksi käytettävissä olevan materiaalin, että tekotapa on vapaa ja hiljaisuudesta, joka tulisi olla työskentelyn aikana. Aiheeksi annoin ”Tämä hetki”. Annoin luvan aloittaa ja laitoin taustamusiikin soimaan cd:ltä. En sanonut lopettamisaikaa, koska ajattelin sen häiritsevän keskittymistä.

Siirryin huoneen taimmaiselle seinustalle sohvalle istumaan, josta pystyin hyvin havainnoimaan asiakkaiden työskentelyä. Kaikki yhdeksän osallistujaa vaikuttivat innostuneilta ja aika lyhyessä ajassa kaikki olivat päässeet aloittamaan. Asiakkaat maalasivat keskittyneesti ja olivat puhumatta lähes koko työskentelyn ajan. Vain pari asiakasta kommentoivat huomaamattaan jotain työhönsä liittyvää. Asiakkaat saivat vuorotellen töitään valmiiksi ja viimeinenkin oli valmis puoleen tuntiin.

Hiljensin musiikin ja kutsuin asiakkaat istumaan pöytien äärestä rinkimuodostelmaan asettamilleni tuoleille töidensä kanssa. Kerroin, että jokainen voisi kertoa omasta työstään vuorotellen jos haluaa. Aloimme yksitellen katsella aikaan saannoksia ja kukin halusi sanoa jotain. Esitin joitain asiakkaan kertomaa tukevia kommentteja ja tein muutamia rohkaisevia lisäkysymyksiä. Asiakkailla oli myös mahdollisuus esittää kysymyksiä toisilleen, joidenkin töiden kohdalla syntyi leikkimielistä analysointia. Tässä kohdin puutuinkin kuitenkin tilanteeseen mainiten ettei tarkoituksemme ole analysoida töitä.

Kysyin asiakkaiden tuntemuksia kuvallisesta harjoituksesta. Musiikista taustalla kaikki pitivät niin äänentoistoltaan kuin tyyliltään sopivalta. Asiakkaat olivat nauttineet tekemisestä, joidenkin mielestä työstä kertominen tuntui vaikealta, ”oikeiden sanojen” löytäminen. Kysyessäni töiden säilyttämisestä, yksi sanoi heti haluavansa pitää muistonaan, seitsemän halusivat antaa suoraan minulle ja yksi vaihtoi mieltään haluten myös luovuttaa työnsä. Kuvalliseen työhön osallistumaton asiakas istui koko ajan läsnä ja osallistui ryhmäkeskusteluun, saaden näin tuntuman kuuluneensa harjoituksen osallistujiin. Ripustin työt työhuoneeni liukuoviseinään. Työt näyttivät siinä upeilta, asiakkaat kokivat samoin ja ihastelivat kättensä töitä.

Taideilmaisun terapeuttisen menetelmän käyttäminen oli minulle yksi lisätyöväline, mahdollisuus, jonka avulla asiakas voi kokea luomiseniloa sekä välineen ilmaista tuntemuksiaan. Ainoina huomioonotettavina ongelmina 20-paikkaisessa laitoksessamme katsoin olevan asiakasvaihtuvuuden, terveydelliset seikat ja yksilöterapeuttisen taideilmaisun toteuttaminen tasapuolisesti oli hankalaa. Kuntoutusjaksot olivat muutaman päivän katkaisuhoidosta useamman vuoden yhteisökotihoitomuotoon ja kaikkea siltä väliltä.

Toteutin myöhemmin vastaavan ryhmähetken pari kertaa muovailuvahaa materiaalina käyttäen. Materiaalina se tuntui muovautuvan helpommin kaikkien asiakkaiden käsissä kuin aiemmin testattu maali ja sivellin. Asiakkaat keskittyivät muovaamiseen ja valmiit työt käytiin yhdessä keskustellen läpi. Muovailuvahan muodot olivat syntyneet ajatuksista, joita asiakkaiden sisimmässä siinä hetkessä oli risteillyt.

9.4 Marjalinna-Yhteisön ryhmäkokoontumiset voimaantumisen välineenä

Aloittaessani ensimmäiset ryhmäkokoontumiset Marjalinna-Yhteisössä oli tapanani lukea aloitukseksi kirjasta poimimani ajatelma josta toivoin saavani keskustelun lähtemään alkuun ja synnyttämään ajatusten vaihtoa ryhmässä olleiden asiakkaiden kesken. Oli ajanjakso, jolloin asiakkailta oli tarve saada purnata tietyin väliajoin Marjalinna-Yhteisössä sillä hetkellä, asiakkaan näkemyksen mukaan, vallitsevista epäkohdista. Päätin antaa sille mahdollisuuden, koska ihminen ohjaa suurelta osaltaan toimintaansa tun-

teidensa varassa, joten nekin on uskallettava nostaa käsiteltäväksi ja läpikäytäväksi. Ryhmä koettiin luotettavaksi ja turvalliseksi paikaksi tulla kuulluksi. Vaiherikkaiden kokeilujen ja kehittelyn jälkeen ryhmän perusteemaksi muovautui yhdessäolosta nauttiminen.

Vetämäni ryhmät kokoontuivat kaksi kertaa viikossa. En ottanut tavakseni päättää ryhmän keskusteluaihetta etukäteen, vaan ideana oli, että keskustelu lähtisi liikkeelle asiakkaiden tarpeista. Halusin rohkaista asiakasta tuomaan häntä askarruttavia ja kiinnostavia aiheita esille keskustelua herättämään. Olin hankkinut fläppitaulun ryhmäkokoontumistilaan, jota asiakkaat oppivat käyttämään muun muassa keinona viestiä anonyyminä ryhmäaiheen etukäteen minulle päin. Yhtenä välineenä, aloittaessani ryhmää, käytin mielialajanaa ja asteikkoa 1-10, jonka mukaan asiakas arvioi omaa mielialaansa. Seurasimme miten mielialat vaihtelivat aina muutaman viikon samalla janalla ja keskustelimme sen hetken mielialaan vaikuttavista asioista. Mielialajana toimi myös asiakaslähteisesti mittarina kuvaamaan ryhmän tunnelmaa. Asiakas saattoi ryhmän jälkeen todeta asteikkolukeman, joka oli kohonnut ryhmän aikana useammankin pykälän ylöspäin.

Seitsemän viikkoa kestäneen harjoittelujaksoni aikana kirjasin ylös ryhmässä olleita keskustelunaiheita. Niissä liikuttiin muun muassa naisten Marjalinna-Yhteisössä vietämän ”hemmotelupäivän” herättämissä tunnelmissa, hormonitoiminnassa, mielialavaihteluissa, mielihyväkeskuksen ja serotoniinin tuotossa, erilaisin tilanne-esimerkein ja kysymyksiä mielenhallinnassa, äitienpäivässä, lapsuusmuistossa, Marjalinna-Yhteisön + ja – asioissa, hassujen vastausten parissa, joita yläasteen oppilaat olivat antaneet valtakunnallisessa koetilaisuudessa - asiakkailta kysyen oikeat vastaukset läpikäyden sekä pohtien mistä löytyisi kunnan nainen päihderiippuvaiselle.

Yhteen ryhmäkokoontumiseen olin virittänyt alkuun pienen tehtävän, jota varten olin leikannut keltaisia ympyröitä halkaisijaltaan 20 cm. Asiakkaita oli kahdeksan paikalla. Istuuduimme pyöreän pöydän ympärille. Teippasin asiakkaille ”auringot” selkään ja minulle kiinnitettiin myös. Kerroin asiakkaille, että ottavat kynän pöydältä ja lähtevät kiertämään pöytää asiakkaan luota toiselle ja kirjoittavat yhden positiivisen-hyvän ominaisuuden kyseisestä ystävästään, minä mukaan lukien.

Kaikki eivät heti olleet innostuneita asiasta, koska kokivat etteivät osaisi kirjoittaa mitään. Minun ja muiden asiakkaiden yhteiskannustuksella kuitenkin kaikkien ”aurin-

koon” ilmaantui kahdeksan positiivista ajatusta itse kustakin. ”Auringot” irrotettiin selästä ja lähdimme esittelemään niitä yksitellen. Olin antanut oheistukseksi aloittaa puheenvuoro sanoin: ”Minä olen.....” Asiakkaat olivat sanoista hieman hämmentyneitä, mutta selvästi näki ja kuuli kuinka mielissään me kukin olimme omista sekä toistemme positiivisista sanoista. Yhdeltä asiakkaalta nousi voimakkaana esille, hänen kokemansa tasavertaisuus yhteisössämme, joka oli tehnyt häneen syvän vaikutuksen. Saimme mukavan yhdessäolohetken keskustellen positiivisten sanojen vaikutuksesta meihin ja kuinka kannustava ja tärkeä asia se on.

Toiminnallisena ryhmänä toteutin yhdessä ohjaajamme kanssa ulkona liikunnallisia leikkimielisiä parikilpailuja. Tähän kuuluivat muun muassa veden kuljettaminen reikäisellä astialla ämpäristä toiseen, tulitikunheittoa, toinen pareista teki paperilennokin toiselle lennätettäväksi, tunnelipalloa ja lopuksi yhteinen kahvihetki jossa vaihdettiin toiminnan herättämiä tunnelmia. Hauskaa oli niin osallistujilla kuin katsojilla.

Karaoke-iltapäivä kuului myös yhtenä toiveena harjoittelujaksollani. Olin vetänyt sen muutaman kerran aikaisemminkin Marjalinna-Yhteisössä. Lainasin muutaman karaoke-dvd:en ja kokoonnuimme asiakkaan huoneistoon jossa löytyi dvd-laite. Toivelauluja sai esittää yksinkin, mutta yleisimmin laulut laulettiin yhteislauluina. Paras palaute tuli eräältä mies asiakkaalta, joka totesi laulujen päätyttyä, ettei olisi uskonut tämän onnistuvan selvistä päin ellei olisi itse nähnyt omin silmin.

Harjoittelujaksoni päättyi toiminnalliseen yhdessäoloon tikkaa ja rengasta heitellen Marjalinna-Yhteisön pihamaalla. Päivä oli lämmin ja aurinkoinen, juuri ihanteellinen meille. Puutarhatuoleilla istuskellen keskustelimme juhannuksesta ja lomalle jäämisestäni.

9.5 Asiakkaan tulkkina toimiminen välineenä puutteellisissa vuorovaikutustaidoissa

Asiakastyötä ja vuorovaikutusta tarkastellessani huomasin pohtineeni useampaan kertaan, kuinka pienestä virheellisestä tulkinnasta asiakas voi jättää tyystin asioitaan hoitamatta ja saada ne solmuuntumaan. Asiakas oli syystä tai toisesta kykenemätön välittämään viestiään tai vastaanottamaan hänelle välittyvää viestiä. Tämän kaltaisissa tilanteissa tarvitaan sosiaalipedagogista tulkkausta. Työntekijänä toimin tulkkina asiakkaan ja viranomaisen, omaisen, toisen asiakkaan sekä työyhteisömme hoitotiimin välillä. Jouduin työssäni päivittäin testaamaan puhelimen välityksellä, asiakkaan hoitoneuvotteiluissa sekä kahden keskeisissä keskusteluissa ja ryhmässä tulkkaamisen eri muotoja.

Eräs asiakas oli kokenut avohoidossa käynnit päihdekllinikalla masentaviksi. Hän kertoi minulle, kuinka joka kerta terapiakäyntinsä jälkeen suuntasi suoraan Alkoon ostamaan viinapullon itselleen. Kuntoutusjakso Marjalinna-Yhteisössä oli päättymässä ja pohdimme yhdessä asiakkaan kanssa hoitosuhteen jatkumista avohoitokäynteinä päihdekllinikalla. Kuntoutusjakson aikana oli selvinnyt, että asiakas kärsi paniikkihäiriöstä, joka osaltaan vaikeutti hänen arkeaan ja asioiden hoitamistaan kotioloissa. Kysyessäni olisiko jotain, mikä voisi vaikuttaa hänen aikaisempaan huonoon toimintatapaansa, oli vastauksena siihen työntekijävaihdos. Lupasin asiakkaalle tehdä voitavani asian suhteen. Otin yhteyttä päihdeklinalle ja selvitin asiakkaan suostumuksella taustoja asiakkaan toivomukseen sekä oman asiantuntijanäkemykseni. Lopputulos oli, että asiakas sai aloittaa avohoidon uuden työntekijän kanssa, joka osoittautui myöhemmin oikeaksi ratkaisuksi.

Toisinaan oli tilanteita, joissa asiakas oli toivonut, että puhuisin hänen sosiaalityöntekijänsä kanssa, koska asiakas ei kyennyt itse asialliseen vuorovaikutukseen asianomaisen kanssa. Vuosia kestäneen asiakassuhteen aikana oli ollut tilanteita, jotka olivat heikentäneet luottamussuhdetta puolin ja toisin. Sain myös tällaisen sosiaalitoimen palveluihin hyvin pettyneen ja vihaisen asiakkaan luottamuksen palautettua takaisin sosiaalipalvelujärjestelmäämme kohtaan. Toimin tulkkina tarvittavan ajan, kunnes asiakas kykeni jälleen itse hoitamaan asiansa sosiaalityöntekijänsä kanssa.

9.6 Rinnalla kulkeminen välineenä asiakkaan monimuotoisessa tukemisessä

Pohtiessani päihdekuntoutusjakson aikana asiakkaan kanssa mitä kautta hän voisi saada tukea, helpotusta elämänsä ahdistukseen ja yksinäisyyteen, iski useimmiten toivotonmuuden tunne, kun vaihtoehdot olivat vähissä, lähes olemattomia. Törmäsin avohoidon puutteisiin, kuten esimerkiksi siihen, ettei pienillä paikkakunnilla ollut omaa päihde-työntekijää tai tukea antavaa vapaaehtoisjärjestöä, puhumattakaan asiantuntevasta tuki-henkilöpalvelusta. Matkat lähimmälle A-klinikalle vaihtelivat ollen enimmillään jopa kolmeakymmentä kilometriä. Monet asiakkaistani elivät syrjäytyneenä yhteiskunnasta seuranaan apaattisuus, voimattomuus, ahdistuneisuus, rahattomuus, velat ja unettomuus sekä pahimmillaan vielä asunnottomuus kaiken päälle. Miten voi olettaa, että yksinäiset selviytyvät päihdeettömyys pyrkimyksessään ilman tukea, kun heillä on vain oma rikki-näisyytensä ja ryyppykaverit jäljellä.

Päätin aloittaa tutkimusluontoisen kokeilun puhelimen välityksellä asiakkaaseen, jonka puolentoista kuukauden kuntoutusjakso Marjalinna-Yhteisössä oli päättynyt. Olimme keskustelleet kyseisen asiakkaan kanssa, että tulisin käyttämään häntä ja saamaani ha-vaintomateriaalia opinnäytetyössäni. Tavoitteenani oli käytännön toiminnalla osoittaa millaiset vaikutukset lyhyellä puhelulla voi saada aikaan asiakkaan päihdeettömyyspyr-kimyksessä. Alkuvaiheessa olin yhteydessä entiseen asiakkaaseeni lähes päivittäin, kos-ka se tuntui tarkoituksen mukaiselta. Myöhemmässä vaiheessa puhelinyhteys säilyi vaihtelevana, mutta kuitenkin vähintään kolmena kertana viikossa. Asianomaisella ei ollut vuosiin ollut paria viikkoa pidempää päihdeettöntä jaksoa. Hän pysyi kolme kuu-kautta täysin raittiina ja ensimmäinen retkahdus kesti vain pari päivää, jonka jälkeen raittiutta jatkui jälleen yhtäjaksoisesti useamman kuukauden. Hänen kertomansa mu-kaan pienillä puheluilla oli iso merkitys hänelle ja raittiina pysymiselle. Se, että oli jo-tain mitä odottaa, sai tuntea ihmisarvoista kohtelua, oli kuuntelija jolle sai kertoa ja ja-kaa tuntemuksiaan, pettymyksistään ja pienistä onnistumisistaan. Oli edes yksi ystäväl-linen pyyteetön ääni yksinäisyyden ja ahdistuksen keskellä.

Vaikka harjoittelujaksoni, siihen liittyvine asiakastehtävineen, oli onnistuneesti ja hy-väksiysti suoritettuna, en voinut hylätä asiakaskontaktiani, koska koin, että olisin jättä-nyt kesken aloittamani työn hänen kanssaan. Jäin harjoittelujaksoni päätyttyä suoraan kesälomalle ja olin luvannut, että poikkeisin kahvittelemaan hänen luokseen lomani aikana. Harvoin saa kokea sellaisen hämmästyksen, aidon kunnioittavan arvostuksen läsnä ja olemassa olostaan kuin silloin koin. Toimin hänen tulkkinaan viranomaistaho-

jen välillä siihen asti, kunnes hän ei tarvinnut enää minua vaan kykeni ne itse huolehti-
maan. Masennuksen iskettyä pahimmillaan olin hänen tukenaan, mukana lääkärin vas-
taanotolla ja saattajana, kun hänen tarvitsi tulla oikealla tavalla kuulluksi, jotta hän pääsi
asiantuntevaan hoitoon. Ahdistuneisuushäiriö, joka tuli ilmi kuntoutusjakson aikana
Marjalinna-Yhteisössä, oli hankaloittanut vuosia hänen elämäänsä ja lisännyt muita sai-
rauksia.

Välillemme muodostui aito Minä-Sinä- ystävyys, joka kasvoi dialogin ja lähimmäisen
rakkauden avulla. Ystävyytemme vaikutuksista sain kuulla hänen sisarensa kertomana,
kuinka olin saanut voitettua ystäväni luottamuksen ja saanut hänet avautumaan asiois-
taan ja järjestämään nykyiset asiansa tavalla, johon hän aiemmin ei ollut kyennyt.

Olen Kankaanpään siunauskappelissa saattamassa ystäväni viimeiseen leposijaansa. En
sano hyvästi, vaan näkemiin - olen kulkenut hänen rinnallaan riittävän pitkän matkan.

10 TYÖNTEKIJÖIDEN JA ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA SOSIAALIPEDAGOGISUUDESTA MARJALINNA-YHTEISÖSSÄ

Marjalinna-Yhteisössä suorittamani harjoittelujakson ohjaajaksi valikoitui työntekijä,
jolla oli sosionomiopintojen mukanaan tuomaa tietoa sosiaalipedagogisuudesta. Hänen
antamasta palautteestaan nousevat vahvasti esiin kykyäni tuoda sosiaalipedagogista ajat-
telutapaa ja työtötta näkyväksi asiakastyössäni, itsestään selvyytensä toteuttamani asia-
kaslähtöisyys ja rohkeus toteuttaa oppimaani käytännön työssä. Olin hänen mukaansa
kyennyt vakuuttamaan Marjalinna-Yhteisön työntekijät sosiaalipedagogiikan soveltu-
vuudesta päihdetyöhön. Tämän seurauksena myös he omaksuivat sen asiakastyönsä
pääperiaatteeksi ja näin ollen aikaisemmin toteutettu käytäntö oli saanut nimen sekä
tullut näkyväksi Marjalinna-Yhteisössä.

Ohjaajani mukaan olin kriittisesti pohtinut omaa työskentelyäni, avannut sosiaalipeda-
gogiikkaa työmenetelmänä ja soveltanut sitä päihdetyöhön ja asiakaskohtamisiin niin

yksilö- kuin ryhmätyössäkin. Olin löytänyt omat vahvuuteni avoimuudessa ja kyvyssä rohkaista alemmuudentuntoista asiakasta rinnalla kulkemisen keinoin, mutta olin myös ottanut huomioon kehittämisen paikan omassa puheliaisuudessa ja kuuntelemisen taidon oppimisessa. Hänen mielestään pystyin ottamaan huomioon työtovereitteni osaamisen ja kykenin hyvään yhteistyöhön moniammatillisissa tiimissä. Hänen näkemyksen mukaan myös työskentelyni yhteistyötahojen kanssa oli rakentavaa ja tuloksellista joka oli lisännyt yrityksen luotettavuutta ja näin myös tuottanut uutta asiakaskuntaa ja jo olemassa olevien suhteiden vahvistumista.

Ohjaajani oli helpompi päästä sisälle sosiaalipedagogiikan teoriaan aiemman tutustumisen myötä, kuin Marjalinna-Yhteisön muiden työntekijöiden, joille sosiaalipedagogisuus oli terminologialtaan aivan uutta. Näin ollen hänelle oli myös luontevaa toteuttaa kanssani tietoisesti sosiaalipedagogisia menetelmiä työvälineenään. Tämä selvisi, kun haastattelin työkavereitani ja kysyin miten olin kyennyt tuomaan sosiaalipedagogiikan käsitteitä ymmärrettävästi esille työyhteisössäni.

Toinen heille esittämistäni kysymyksistä koski sitä, miten olin heidän mielestään onnistunut tuomaan sosiaalipedagogisuuden työhöni ja millä tavoin se tuli esille. Kaikki Marjalinna-Yhteisön viisi työntekijää, joita haastattelin, olivat yhtä mieltä siitä, että olin käytännön työni kautta pystynyt tuomaan vahvasti sosiaalipedagogisuutta esille. Siten he olivat myös päässeet osalliseksi ymmärtämään sen käytäntöä ja toteuttamaan sitä soveltavin osin omassa työssään Marjalinna-Yhteisössä. Asiakkailta tullut palaute työntekijöille ilmensi sosiaalipedagogisuuden toimivuutta yhteisössämme vahvistaen näin ollen sen käyttöön ottoa yhteiseksi työvälineeksi. Olin kylvänyt sosiaalipedagogisuuden siemenen hyvään maaperään, jossa se lähti kasvamaan ja jonka hedelmiä saamme nauttia asiakkaiden viestien välityksellä.

Toisena mittarina sosiaalipedagogisen ajattelun toteutumisesta Marjalinna-Yhteisössä olivat Marjalinna-Yhteisön asiakkaat, heidän antamansa palaute minun tavastani tehdä asiakastyötä. Persoonani kuvaa osuvasti erään asiakkaan kuvaus minusta Marjalinna-Yhteisössä, asiat joita hän ei sanojensa mukaan unohda koskaan, olivat nauruni ja tanssini ruokalautasen kanssa. Asiassa ei ollut mitään ihmeteltävää, koska oli minusta kysymys.

Työntekijöiden kautta tullut viesti asiakastyytyväisyydestä koski tapaani tarttua asioihin. Lempitokaisuni ”Kyllä kaikki järjesty”, kuvaa työasettani, jolla rauhoittelin asiakasta, koska jostain syystä asioilla oli taipumus järjestyä tavalla tai toisella. Asiakkaat muodostivat kokemuksiensa kautta luottamussuhteen, joka perustui kuulluksi tulemiseen. Vaikka asiat eivät aina päättyneet toivotulla tavalla, saivat he tukea eivätkä olleet yksin ongelmiansa kanssa. Työstäni kului iso osa asiakkaiden arjen tukemiseen ja siihen liittyvien moninaisten asioiden hoitamiseen.

Työntekijät kuuluivat myös mitä ryhmissäni puuhattiin milloinkin ja mikä oli ollut päivän polttava aihe. Harjoittelujaksone aikana toteutin erilaisia toiminnallisia menetelmiä, kuten maalausta, musiikkia, toiminnallisia ryhmätilanteita, keskustelun ja kuuntelun lisäksi. Toiminnan kautta asiakkaiden aktiivisuus, osallisuus ja aloitteellisuus lisääntyivät poistaen yksinäisyyden tunnetta. Näistä oli tullut työntekijöille positiivista palautetta asiakkailta, jotka olivat kokeneet erilaiset tilanteet itsetuntoa kohottavina ja avartavina kokemuksina. Niissä välittyi sekä asiakkaan mielihyvää, että –pahaa, koska ryhmien tarkoituksena oli tunteiden viestintä ja mielialan kohottaminen. Minä kuuluiin myös mielialajanelle, joka oli tärkeää, koska se yhdisti meidät kokonaisuudeksi.

Asiakkaat kyselivät usein ihmetellen, kuinka pystyn olemaan aina niin iloinen ja valoisa työtä tehdessäni -” etkö masennu itse?” Vastaukseni tähän oli: ”Usko tulevaisuuteen luo toivoa ja antaa voimia matkantekoon, jokainen tarvitsee siinä tukea ja oikeita välineitä, enkä minä ole poikkeus. Elämä on selviytymistäistelua meille kaikille.” Minun yksi voimanlähteeni oli tyytyväinen asiakas, enkä halunnut antaa periksi, jos vain kykenin jotenkin helpottamaan asiakkaani tuskaa ja antamaan valoa hänen pimeyteensä.

11 ASIAKASKYSELYIDEN TARKASTELUA

Saimme runsaasti palautetta asiakkailta kuntoutusjakson aikana, mutta halusin lisäksi saada tietoa asiakastyytyvyydestä kokonaisuutena, asiakkaan päihdekuntoutuksen päätyttyä Marjalinna-Yhteisössä. Näin ollen laadin kysymyksiä huomioiden dialogisuuden, subjektiivisuuden, voimaantumisen, innostamisen, arjen vahvistaminen, yhteisöllisyyden, itse apuun auttamisen ja rinnalla kulkemisen. Etsin vastausta siihen, miten asiakas oli kokenut päihdekuntoutuksensa onnistumisen, oliko se vastannut hänen odotuksiansa.

Postitin 38 asiakaskyselyä palautuskuorineen ja sen lisäksi toimitin neljä kappaletta Marjalinna-Yhteisöön sillä hetkellä kuntoutusjaksolla oleville asiakkaille, jotka täyttivät asiakaskyselyyn rajaamani kriteerit. Nämä kriteerit olivat yli kahden viikon kestänyt ja vuoden 2007 aikana toteutunut kuntoutusjakso Marjalinna-Yhteisössä, jona aikana Marjalinna-Yhteisössä oli tietoisesti panostettu sosiaalipedagogisuuteen. Vain noin kymmenkunta otokseen sopivista kyselyistä jäi osoitetietojen puutteesta johtuen lähettämättä. Vastausaikaa annoin puolitoista viikkoa, koska katsoin sen asiakaskuntani tuntien parhaaksi ja kuitenkin riittäväksi palautusajaksi. Sain toimittamistani 42:sta asiakaskyselystä 32:een vastauksen palautuspostina eli vastausprosentti oli 76.

Laitoin kyselyyn vastauskohdat koskien sukupuolta, ikää ja päihdekuntoutuksen kestoa. Ajatuksenani oli kyselyä laatiessani, että niistä voisi olla hyötyä vastauksia arvioidessani. En lähtenyt kuitenkaan peilaamaan näitä koskevien tietojen kautta saamiani vastauksia, koska en löytänyt niistä yhdistäviä tekijöitä, jotka olisivat oleellisesti vaikuttaneet asiakkaiden antamaan palautteeseen. Mielestäni kysymyksiin annetut vastaukset itsessään täyttivät niihin asetetun tavoitteen saada tietoa asiakastyytyvyydestä ja antaa tukea tekemiini havaintoihin sekä oletuksiini. Toinen tärkeä huomioitava asia tuloksia esitellessäni on asiakkaan oikeus pysyä anonyyminä, jonka olen myös tässä kohdin ottanut huomioon.

Vastanneista kuusi oli naisia ja 26 miehiä. Heistä yhdeksällä oli alle kuukauden, 16:sta 1-3kk:n ja neljällä yli kolmen kuukauden kestäneet kuntoutusjaksot. Kaksi oli jättänyt merkitsemättä hoitojaksonsa pituuden. Yksi lomake palautui täyttämättömänä, mutta siinä oli mukana saateviestinä pahoittelut. Asianomainen ei kyennyt vastaamaan, koska oli käyttänyt alkoholia päivittäin viimeiset puoli vuotta.

Naiset olivat kokeneet päihdekuntoutuksensa vastanneen pääsääntöisesti hyvin tai erittäin hyvin odotuksiaan. Melko hyvin vastannut koki Marjalinna-Yhteisön toimintaan kannustamisessa, yhteisön ilmapiirissä ja luottamussuhteessa henkilökuntaan parantamisen varaa. Yksi asiakkaista olisi kaivannut lisää tukea viranomaistahojen kanssa asioidmisessa ja toinen puolestaan koki että vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen toiminut vain osittain hänen kohdallaan.

Miehistä puolet olivat kokeneet kuntoutusjaksonsa vastanneen odotuksiinsa erittäin hyvin, yksi kolmasosa hyvin ja yksi kahdeksasosa melko hyvin. Ainoastaan yksi oli kokenut sen toteutuneen huonosti. Kyseinen asiakas antoi kuitenkin Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksesta yleisarvosanaksi 3. Kaikkiin kysymyskohtiin löytyi hieman parantamisen varaa, mutta ne jakaantuivat tasaisesti kullekin osa-alueelle. Tyytymättömin asiakas antoi yleisarvosanaksi Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksesta 2,5. Hänen ainoana erittäin hyvänä palautteenaan oli vapaaehtoisuus, muuten kokemus Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksesta oli enempi tai vähempi puutteellinen. Vastauksessa löytyy ristiriita keskustelun kohdalta, koska arvoasteikkovastauksilla ne ovat 2 ja 1, kun taas oman kuntoutumisen kannalta kahden keskeiset keskustelut olivat olleet tärkeitä.

Sekä naiset että miehet pitivät kahden keskeisiä keskusteluja tärkeinä kuntoutumisensa kannalta, yhtä miesasiakasta lukuun ottamatta. Naisille toiminnalliset ryhmät olivat toinen selkeä vaikuttaja sekä muilta asiakkailta saatu tuki. Ryhmäkeskustelu sai pari kannattajaa liikunnan kanssa ja lääkärin kanssa keskustelua piti yksi asiakas itselleen tärkeänä. Miehet puolestaan kokivat seuraaviksi tärkeinä kuntoutumismuotoinaan ryhmäkeskustelut ja lähes tasavertaisina koettiin liikunta, muiden asiakkaiden tuki sekä toiminnalliset ryhmät. Muita merkillepantavia asioita olivat olleet tarvittaessa suotu yksityisyys, läheisten tuen mahdollistaminen, lomat, piirtäminen ja saatavilla oleva hyvä, monipuolinen ravinto.

Naisilta tulleesta palautteesta löytyi kuntoutuksesta yksittäisiä puutoskohtia, joissa esitettiin musiikillisiin harrastuksiin, ikääntyneen ihmisen voimisteluun sekä tilojen ankeuden poistamiseen lisäpanostusta. Yksi asiakas oli pahoillaan päätettyään hoitosuhteensa liian aikaisin kuuntelematta henkilökunnan mielipidettä asiassa. Työntekijät saavat naisilta kiitosta miellyttävyydestään ja helppoudesta lähestyä asiassa kuin asiassa.

Miesten parannusehdotukset koskivat lisätukea oman vuokra-asunnon saamiseksi ja liikuntarajoitteisen huomioonottamisen liikunnassa, jumpassa ynnä muussa toiminnassa. Toinen kaipasi lisää ohjattua/järjestettyä toimintaa, henkilökunnalta aikaa yksilölliseen keskusteluun ja lääkäriltä aikaa kuuntelemiseen. Yhden miesasiakkaan ehdotuksena oli AA:n edustajan käynti terapiaryhmässä esittelemässä ryhmän toimintaa. Puutteena tuli ilmi sisään ilmoittautuessa henkilökunnan kertomatta jäänyt informaatio asiakkaalle siitä mitä kaikkea Marjalinna-Yhteisössä on mahdollista tehdä. Ehdotuksena asianomainen esittää henkilökunnan puuttuessa pyytää jonkun vanhan asiakkaan apua, että uusi asiakas pääsee kuntoutuksessaan alkuun. Nikkaroijat kaipasivat lisää työlaitteita, vaikka samalla ymmärtävät niiden turvallisuusrajoitukset laituskäytössä. Iltalääkkeiden jakoa toivottiin joustavammaksi, koska toiset haluavat nukkumaan aikaisemmin kuin muut.

Neljän palautteesta käy ilmi vastauspäivään asti jatkunut raittius kuntoutusjakson päättymisen jälkeen. Marjalinna-Yhteisön luomasta hyvästä pohjasta asiakkaan raittiuspyrkimyksessä ja onnistuneista kuntoutusjaksoista olemme saaneet kiitosta koko henkilökuntana. Ryhmätoiminta oli koettu tosi mukavana ja erityisen ilahduttavana se, että vapaa-ajan hoitaja oli keksinyt kiitettävästi erilaista toimintaa kuten tietokilpailuja ynnä muuta sellaista.

Kokonaisuudessaan Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutus sai naisilta arvosanan 4,26 ja miehiltä 4,2. Nämä lukemat sekä sanallisesti annettu palaute asiakaskyselyissä tukevat mielestäni asiakastyytyväisyyttä ja sen yhtenevyyttä suhteessa aiemmin esille tulleeseen havainto- ja haastattelumateriaaliin. Tyhjänä palautettu vastauskin kertoo omalla tavallaan halusta osallisuuteen, saman arvoisesti kuin kaikki muutkin perille saapuneet palautteet.

Minua kosketti etenkin erään asiakkaan toive, saada vielä keskustella henkilökunnan kanssa puhelimitse: ”että edelleen jaksaisin elää RAITTIINA, Marjalinna-Yhteisön hengessä omaa elämäni.” Hän muistutti minua edesmenneestä ystävästäni ja riittävän pitkän rinnalla kulkemisen tärkeydestä.

12 POHDINTAA

Motivaationi lähteä muuntamaan opistotasoista sosiaalikasvattajakoulutustani sosionomi AMK:ksi, perustui mahdollisuuteeni saada työvälineitä ja tukea oman ammatillisen osaamiseni kehittämiseen, erityisesti käytännön työhön Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina. Oppituntien ja kirjallisuuden kautta sosiaalipedagogiikkaan tutustuminen aloitti minussa prosessin, jota voisin kuvata sanoilla: ”nälkä kasvaa syödessä”. Koulutuksen, työn ja elämän myötä on vuosien varrella syntynyt sellaista kokemusta ja ”hiljaista tietoa”, jota olen yrittänyt käsitteellistää meneillään olevan koulutuksen kautta, joka osaltaan on syventänyt osaamistani ja ymmärrystäni sosiaaliterapeuttista työtä tehdessäni. Pohtiessani vaikutteita, jotka saivat aikaan tämän ketjureaktion, alkaen päästä ja siirtyen koko kropan kautta toiminnaksi, päädyin itsereflektioon, jonka kautta löysin ja pääsin vahvistamaan omaa ammatillista subjektiuttani.

Aloittaessani työt Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina sanoin johtajalle, että tavoitteenani olisi tehdä itsestäni ”korvaamaton” Marjalinna-yhteisölle. Jos lähtee ihmisen ainutkertaisuudesta, piti sanomani näin ollen paikkansa, mutta ei sanan varsinaisessa merkityksessä. Tarkoitin sanoillani suhdettani asiakastyöhön, että tulisin tekemään työni antautuneena, hyödyntäen kaiken matkan varrella kerääntyneen osaamiseni ja kehittäen palveluita, tarjotakseni asiakkaalle ja yhteistyökumppaneille laadukkaita päihdekuntoutuspalveluita Marjalinna-yhteisössä.

Työntekijänä olin joutunut kohtaamaan moninaisia ongelmia ja riittämättömyyttä pohtiessani miten auttaa päihdekuntoutukseen ohjautunutta asiakastani. Tekemääni asiakastyötä ohjasi vahvasti ratkaisukeskeisyys, yhteisöllisyys, asiakaslähtöinen työotteeni ja työyhteisön tuki, mutta se ei tuntunut riittävän. Löytämäni sosiaalipedagogisen orientaation myötä vahvistui ammatillinen työotteeni, joka samalla voimisti tarvetta sen esille tuomiseen näkyvänä menetelmänä sosiaaliterapeutin työssäni ja osaksi koko Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta.

Toimintatutkimus oli menetelmällisesti oikea tapa lähestyä tutkimuskohdettani pyrkiesäni vaikuttamaan käytännöllisellä sekä tietoisuutta lisäävällä lähestymistavalla erilai-

siin päihdekuntoutuksen aikuissosiaalityössä kohtaamiin ongelmiin Marjalinna-Yhteisössä. Toimintatutkimukseni muutostavoitteet pohjasivat sekä sosiaalipedagogiseen teoriaan että sosiaalipedagogisten menetelmien tuomisena käytäntöön ja itse toiminta ja sen arviointi etenivät vuorovaikutteisena prosessina.

Tarvitsin Marjalinna-Yhteisön paikkana ja toimijana käyttööni, jotta sain tarvittavan kosketuspinnan teorian siirtämisestä käytännön toiminnaksi. Olin iloinen saamastani mahdollisuudesta toteuttaa sosiaalipedagogisuutta työssäni jo ennen harjoittelujakson alkamista. Harjoittelujakso oli sosiaalipedagogisten menetelmien syventämiseen tarkoitettu ajanjakso, jolloin minulla oli mahdollisuus itse järjestää osallistuen omiin sekä ohjaajan valmistelemiini toiminnallisiin ryhmiin. Tänä ajanjaksona pystyin havaitsemaan itsessäni kehittyneempää sosiaalipedagogiikan sisäistämistä ja kykyä nähdä se laajempana toiminnallisena kokonaisuutena. Koska olin latautunut sosiaalipedagogisesti täydestä sydämeistäni, uskoen tekemääni menetelmälliseen asiakastyöhön, innostukseni siirtyi työntekijöihin ja asiakkaisiin ja koin saman aikaisen voimaantumisen. Tämä viesti välittyi myös harjoittelujaksolta saamastani palautteesta, ei ainoastaan harjoitteluohjaajaltani, vaan koko Marjalinna-Yhteisöltä.

Tärkein viesti minulle on kuitenkin ollut palaute onnistuneesti suoriutuneesta päihdekuntoutuksesta Marjalinna-Yhteisön asiakkailta ja näistä palautteista huokunut sosiaalipedagogisuuden kohtaaminen. Palautettujen asiakaskyselyjen määrä yllätti ennako-odotukseni herkistäen minut sanattomaksi kiitollisuudesta heitä kohtaan ja toisaalta tanssimaan riemusta kiljuen ympäri huonetta. Asiakkaat eivät jättäneet minua kulkemaan yksin, vaan tukivat minua vastavuoroisesti, kulkien rinnallani, jotta pääsisin perille asti.

Tutkimusmatkani on ollut opettavainen ja kehittävä kokemus, joka syvensi ammatillista osaamistani ja vahvisti minua kohtaamaan työni mukanaan tuomia ammatillisia haasteita. Tutkimuksen myötä löysin kehittäjän ominaisuuteni ja uskallukseni tarttua intuitioni johdateltavaksi. Sosiaalipedagogisuus on käytäntöön tuomieni menetelmien kautta auennut konkreettisemmin ja olen myös sitä kautta päässyt ymmärtämään syvemmillä niiden toimivuuden päihdekuntoutuksessa ja päihderiippuvaisen arkitodellisuudessa.

Käytin uskalluksella persoonaani työväliseenä, joka on osoittautunut toimivuutensa kaiken sen positiivisen ja kannustavan palautteen muodossa, jota sain Marjalinna-Yhteisön sosiaaliterapeuttina. Nauruni kaikui Marjalinna-Yhteisön kiviseinien välissä niin ulkoa kuin sisältä päin, koskettaen kaikkia, sekä vihastuttaen että ihastuttaen. Eräs asiakas loukkaantui minulle, kun päästin hirnu-nauruni valloilleen asiayhteydessä, jossa asiakas oli ollut väärässä. Hän sanoi nauruni kuullottaneen irvailevalta. Keskustelimme myöhemmin asiasta ja opittuaan tuntemaan minut paremmin, hän ymmärsi, etten tulisi koskaan nauramaan pilkkamielessä kenellekään. Tämä oli kuitenkin mieleen painunut asiakaskontakti, jonka kautta reflektoin nauruni vaikutusta ja miten sitä tulkitaan. Nauru on terapeuttista ja käytin asiakkaita kokeilumielessä, ryhmän yhteydessä, viestintäharjoituksessa apunani, kun minulla oli vuorovaikutuksesta opiskelutehtävä. Naurua riitti kaikille ryhmään osallistujille ja vielä sen jälkeenkin. Eräs asiakas soitti kiittääkseen Marjalinna-Yhteisöä raittiista päivistään. Yllätyin iloisesti, nauraen puhelimeen, jolloin hän kiitteli, kun oli saanut kuulla kaipaamansa nauruni! Nauru on minussa, oma persoonamerkkini, toivottavasti en kadota sitä ja saan sen tarttumaan sinuunkin.

Itsereflektion avulla pyrin tiedostamaan ja tekemään tulkintoja omasta sosiaalipedagogisesta työotteestani sekä toiminnallisten menetelmien toimivuudesta tutkimusprosessin eri vaiheissa. Ymmärsin vajavuuteni teoreettisten käsitteiden ilmentämiseksi sanallisesti prosessin alkuvaiheissa, mutta se ei vähentänyt sosiaalipedagogisia mahdollisuuksiani ja sosiaalipedagogisuuden toteutumista Marjalinna-Yhteisössä. Annoin asianmukaista informaatiota toiminnastani työtiimilleni, jotta he sitä kautta pääsisivät paremmin kiinni sosiaalipedagogiikan monimuotoisuuksiin. Olin intoa täynnä löytämästäni aarteesta ja halusin jakaa sitä kaikille, joiden kanssa olin kosketuksissa tavalla tai toisella Marjalinna-Yhteisöstä käsin. Sosiaalipedagogisuutta oli jo valmiina Marjalinna-Yhteisössä. Sain sosiaalipedagogisella innokkuudellani työyhteisöni mukaan sen nimeämiseen ja tietoisemmän käyttöönoton soveltamiseen yhtenä menetelmänä Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa.

Tutkimusmatkani on osoittanut vuorovaikutuksen ainutlaatuisuuden. Asiakassuhdetta luodessani huomasin muistuttavani itseäni asiakkaan yksilöllisestä kohtaamisesta, koska en halunnut missään vaiheessa unohtaa, kuinka arvokas ja ainutkertainen hän on yksilönä. Luottamuksen muodostuminen asiakaslähtöisesti on tärkeää, joka tarkoitti käytännössä sitä, että minun oli löydettävä työskentelytapa, jonka varassa asiakas halusi tehdä

yhteistyötä kanssani. Vaikka päihdekuntoutus perustui asiakkaan vapaaehtoi-suuteen, ymmärsin sosiaaliterapeutin työtä tehdessäni, että minun oli myös toisinaan päätettävä asiakkaan keskusteluajan varaamisesta. Jos en olisi kuunnellut itseäni, luottanut vai-stooni, olisi siitä ollut haittaa asiakkaalle ja päihdekuntoutus olisi jäänyt vaillinaiseksi monen asiakkaan kohdalla. Koska asiakas pystyy vain omalla toimin-nallaan ratkaise-maan ongelmansa eli kun asiakasta pidetään oman toimintansa ohjaa-vana subjektina, on yhteistyön sujuminen edellytys päihdekuntoutuksen onnistumiselle.

Jotkut yksittäiset asiakaskohtaamiset nostattivat tunteita pintaan johtaen siihen, että pyysin asiakkaalta anteeksi tunnekuohahdustani. Näitä muutamia tilanteita syntyi parin pidempiaikaisessa asiakassuhteessa olleen asiakkaan kanssa, kun olimme tehneet tiivistä yhteistyötä ja sen mukanaan tuoma luottamuksellisuus mahdollisti tutun ja turvallisen kiukuttelun. Yksi silloinen ryhmässä mukana ollut asiakas hankki minulle pätkän rauta-lankaa, että voin käyttää sitä tarpeen vaatiessa asiakastyössäni, kun kerran olin asian ääneen ryhmässä ilmaissut. Siitä riitti puhetta ja naurua pitkään, eikä sitä olla vielä kukaan unohdettu.

Toisaalta tämä oli osoitus inhimillisyydestä ja asiakkaat kokivat sen hyvänä, ”koneet eivät reagoi”. Kun Marjalinna-Yhteisöön kiiri viestiä kohtaamieni asiakkaiden matkalle lähdöstä kohti viimeistä leposijaansa, kosketti se kyyneliin, vaikka toisaalta tiesin sen merkitsevän rauhaa sekä asianomaiselle että hänen läheisilleen päihderiippuvuudesta aiheutuneen raastavan epävarmuuden ja tuskan sijaan. Lohdutuksena ovat yhdessä vie-tetyt hetket, jolloin asiakas sai kokea ihmisarvoista kohtaamista, subjektiuden vahvis-tumista, onnistumisen elämyksiä ja aitoa välittämistä.

Toisinaan koin puutteena työssäni tilasidonaisuuden, eli työhuoneeni, jossa vietin suu-rimman osan työajastani Marjalinna-Yhteisössä. Toimin erillisessä rakennuksessa, jossa 3h+kk rivitalo-ohoneistossa olivat työhuoneeni lisäksi johtajan huone ja ryhmäkokoon-tumistila. Toiminnan ihmisenä olisin halunnut osallistua enemmän toiminnallisin mene-telmin toteutettuihin ryhmiin, mutta työnkuvani oli osaltaan esteenä sille. En olisi pys-tynyt toteuttamaan työaikani puitteissa kaikkia visioitani päihdekuntoutuksen toiminnal-lisuuden kehittämisessä, mutta ohjaajamme kanssa teimme tiivistä yhteistyötä. Hänelle välittyivät sosiaalipedagogisuuden perusajatukset, dialogisuuden monimuotoisuuden merkityksestä, toiminnallisuuden vaikutuksesta välineenä subjektiuden vahvistumisessa,

innostamisessa ja voimaantumisessa sekä ymmärrys rinnalla kulkemisesta riittävän pitkän matkan asiakkaan kanssa.

Koska tutkimusmatkani perustuu teoreettiseen viitekehykseen, sosiaalipedagogiikkaan, jonka kautta olen reflektoiden prosessoinut ammatillisuuttani ja käytännön sekä teorian yhdistämistä päihdekuntoutuksen arkitodellisuuteen Marjalinna-Yhteisössä, haluan antaa siitä asianmukaista palautetta käyttämilleni asiantuntijoille. Ilman innoittavia sosiaalipedagogiikan opettajiani, jotka sosiaalipedagogiikalle antautuneena osasivat välittää teoreettista kosketuspintaa ymmärrettävällä tavalla, en olisi päässyt tälle elämysmatkaleni. Heiltä sain myös rohkaisua haasteellisen tutkimusmatkani aloittamiseen, erityiskiitos Kaarina Ranteelle rohkaisusta ja asiantuntijaneuvoista.

Havaitsin matkaa tehdessäni, kuinka sosiaalipedagogiikasta löytyy tänä päivänä kattavasti ja monipuolisesti tuoretta asiantuntijakirjallisuutta, joissa teoreettisia käsitteitä avataan hyvin toiminnalliseen muotoonsa. Tutustuminen teoksiin antoi tukea tutkimukselliseen toimintaani ja ymmärrys sosiaalipedagogiikkaan avartui, joka vastavuoroisesti heijastui varmuutena työotteessani. Leena Kurki (2007) muistutti kuitenkin, ettemme saa unohtaa näiden monimuotoisten, olosuhteisiin muovautuvien sosiaalipedagogisten käsitteiden historiallisia juuria. Jäin kaipaamaan päihdetyöntekijänä kirjaa sosiaalipedagogiikasta, joka olisi keskittynyt erityisesti päihderiippuvaisen kuntoutumiseen sosiaalipedagogisin menetelmin. Itselleni jäi löytämästäni tutkimusmateriaalista sellainen vahva tunne, että se painottui vielä lapsiin ja nuoriin.

Ilahduttava löytö oli kuitenkin Raija Väisäsen artikkeli ”sosiaalipedagogisesta aikuis-sosiaalityöstä”. Olin muutama kuukausi aiemmin reflektoiden käynyt läpi sosiaalityönmenetelmiä löytäen yhtenevyyksiä sosiaalipedagogiikkaan ja pohtinut sosiaalipedagogisesti orientoituneena sosiaalityön menetelmien käyttämistä sosionomina. Näin ollen sain myös vahvistusta, että olen kehittynyt haistamaan sosiaalipedagogisuuden, kun kohtaan sitä.

Olen aina nähnyt itseni toimijana, jota kautta itseni ilmaiseminen on minulle luontevaa. Teoreettisen tuottamisen vaikeus saa minut ihaillemaan sen alan taitajia. Minulle syntyi yhteys Antti Särkelän (2001) tuomiin ajatuksiin ammatillisesta välittämisestä, aivan kuin hän olisi pukeutut sanoiksi ajatuksia, jotka olivat risteilleet päässäni sosiaalipeda-

gogisen kehitysprosessini aikana. Tutkimustyöni tarkoituksena oli löytää paras mahdollinen sosiaalipedagoginen auttamistyömenetelmä päidenkuntoutujille Marjalinna-Yhteisössä. Tämän synnyttämiseen tarvitsin terveen järjen, arkikokemukseni, tietoni, taitoni ja tahtoni sulautumista toisiinsa konkreettisissa tilanteissa.

Ymmärrys ihmissuhdetaitojen merkityksestä sosiaalisessa auttamistyössä vahvistui entisestään. Välillä hämmästyin aidosti asiakkaiden ylenpalttisen ylistävästä palautteesta. Pohtiessani eri vaihtoehtoja tähän päädyin yksinkertaisuudessaan siihen vaikuttavan tapani kohdata asiakas. Minulle on suotu kykyä ymmärtää ja myötäelää toisen ihmisen kokemuksia siten, että se välittyy myös asioistaan kertovalle ihmiselle. Aito kiinnostukseni ja motivaationi välittyvät asiakkaalle. Vaikka kohtaamisessa asiakkaani kanssa oli kysymys kahden erilaisen todellisuuskuvan kohtaamisesta, oli yhteyden muodostuminen saavutettavissa sosiaalipedagogisesti orientoituneena. Kävin kerran vaativan keskustelun ryhmässä, kun asiakas esitti etten ole täysin pätevä, koska minulla puuttuu omakohtainen kokemus päihderiippuvuudesta. Olin asiasta eri mieltä ja perustelin pätevyuteni monipuoliseen koulutuksen ja työn kautta saamaani ammatilliseen osaamiseeni, elämän kokemukseeni, uskostani ihmisen muutoksen mahdollisuuteen, tietoisuuteen vajavuudestani ja kehitystarpeistani. Oikea ammattiylpeys ja siihen yhdistettynä pienuutensa ymmärtäminen tässä maailman kaikkeudessa ovat olleet minulle tärkeitä löytöjä pohtiessani omaa ammatillisuuttani.

Ikuisuuskyksymykseni on: kuuntelenko riittävästi, annanko toisen mielipiteille tilaa vai rakastanko liikaa omaa ääntäni? Oma työpäiväni oli lähes 90% dialogia ja toisinaan jopa 99,99%, josta oli poissa ainoastaan yksinäinen wc-käynti. Halusin panostaa dialogisuuteen ja kehittää sosiaalipedagogista herkkyyttä, silmiäni, korviani, kieltäni sekä kehoani minä-sinä-suhteessa, josta suoriutumisen mahdollisti aito rakkauteni tekemääni työhön ja usko päihderiippuvaisen muutoksen mahdollisuuteen, joka välittyi asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja työtiimilleni. Koin Marjalinna-Yhteisössä olevani innoittaja, hengenluoja ja lähdin siitä, että työilon ylläpitäminen on välttämätöntä, jotta selviää vaativassa työssä. Kehittyneet vuorovaikutustaidot olivat olennainen osa asiakastyöstä. Yritin nähdä kokonaisuuden takertumatta epäoleelliseen ja vahvuutena siinä koin monipuolisen työn ja elämän mukanaan tuoman kokemuksen.

Rinnalla kulkeminen ja itseapuun auttaminen olivat olleet tiedostamattomina käsitteinä läsnä arjessani. Sosiaalipedagogiikan kurssin myötä aloitin ensimmäisenä näistä sosiaalipedagogiikan menetelmistä tietoisesti sosiaalipedagogisen toimintani. ”Rinnalla kulkeminen, itseapuun auttaminen, sosiokulttuurinen innoittaminen, voimaantuminen, dialogisuus, arkitodellisuus, subjektiivisuus ja yhteisöllisyys ovat kaikki osa suurta sosiaalipedagogista kokonaisuutta, jossa kaikki palaset linkittyvät yhteen muodostaen ehyen, vaikkakin muuttuviin olosuhteisiin muovautumiskykyisen, sosiaalipedagogisen kokonaisuuden.” –oivallus jonka koimme yhdessä opiskeluparini kanssa sosiaalipedagogiikan tehtävää tehdessämme. Tämä vahvistui minulle käytännön kokemuksen kautta kulkiessani ystäväni kanssa yhteisen matkamme päätepysäkille asti. Rinnalla kulkijoita on, mutta se ei riitä, ellei matka jatku asiakkaan kanssa tarvittavaa aikaa, jonka hän tarvitsee selviytyäkseen matkanteosta ilman saattajaa.

Päihdehuollon moninaiset haasteet kaipaavat olemassa olevan valistuksen ja hoitomuotojen kohtaamisen kohderyhmänsä kanssa, johon sosiaalipedagogisuuden moniulotteisuus pystyy vastaamaan. Sosiaalipedagogisesti suuntautuneen päihde-kuntoutuksen toteutuminen vaatii toimijalta asian mukaista kouluttautumista, tietojen, taitojen ja menetelmien jatkuvaa päivittämistä, pystyäkseen asiakaslähtöisesti tuottamaan ja tarjoamaan sosiaalipedagogisin menetelmin toteutettuja laadukkaita päihdepalveluita.

Lisäksi työn kehittämisen kannalta, toimintatutkimukseni pohjalta, näkisin kehittämiskohtana Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa asiakkaan rinnalla kulkemisen huomioimisen riittävän pitkän matkan. Tällä tarkoitan asiakkaan päihdekuntoutusjakson päätyttyä tarjota asiakkaalle, tarpeen vaatiessa, mahdollisuutta tukeen Marjalinna-Yhteisöstä puhelimen välityksellä. Tarve rinnalla kulkemisesta tuli asiakkaiden kyselyiden kautta ja toiveena yhteydenpidosta, päihdekuntoutuksen päätyttyä, vielä puhelimitse Marjalinna-Yhteisöön päin. Näitä vastaavia viestejä tuli matkanvarrella usein työssäoloaikani. Miten tätä asiakaspuhelinpalvelua voisi lähteä toteuttamaan, mitkä olisivat sen käytännön toteutusmahdollisuudet? Siitä saisi varteenotettavan jatkotutkimuksen: Rinnalla kulkemisen menetelmät Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa.

Tutkimusmatkani on ollut moniulotteinen, valaiseva, antoisa ja terapeuttilinen kokemus. Se piti sisällään niin ilon kuin surun ja luopumisen hetkiä. Olen saavuttanut asettamani tavoitteet ja luotettavan palautteen siitä ovat antaneet Marjalinna-Yhteisö ja asiakkaani.

Minun on aika jatkaa tutkimusmatkaani eteenpäin evästettynä Marjalinna-Yhteisöä kokemusriikkaamana ja kypsempänä päihdetyön kehittäjänä sosiaalipedagogiikan uusiin haasteisiin. Olen jättänyt pysyvän jälkeni Marjalinna-Yhteisöön kuin myös se minuun.

Kiitos lähes kolmivuotisesta yhteistyöstämme, sen värikkydestä ja kokemusriikkaasta ajasta. Vaalikkaa sosiaalipedagogisuuden aarteita niitä tuhlaamalla, niin rikastutte, näke miin!

”Nauru on kuin sormenjälki - koskaan ei löydy toista samanlaista”(Heikkinen 2000).

Kiitos ihana enkelini, opiskelukaverini, joka tulit tuekseni kulkemaan rinnallani oikolu kijana. Kiitos rakkaat ASO06P opiskelijat ja opettajat ainutlaatuisesta ja antoisas-ta op pimismatkasta. Kiitos läheisilleni, jotka olette sulostuttaneet elämäni.

Kiitos erityisesti rakkaalle elämänkumppanilleni korvaamattomasta kärsivällisyydestä, saamastani kannustuksesta ja tuesta kehittämishankkeeni kiemuraisella polulla uskon liekkini välillä hiipussa vaativan haasteen edessä. Rakastan sinua.

”Sosiaalipedagogista ajattelua on tietoisuus siitä, että jokaisella aidolla kohtaamisella toisen ihmisen kanssa on merkittävä vaikutus molempien elämään”(Korell & Kuja-Kanto).

LÄHTEET

Berg, I. K. 1991, Perhekeskeisen työskentelyn opas. Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Heikkinen, H. L. T. Roivio, E. Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki. Kansanlähetykseura.

Heikkinen, K. 2000. Tiede numero 7. [viitattu 20.03.2008]. Saatavilla: <http://koulu.vaala.fi/lukio/vox/2002-02/nauru.php>.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2000. Helsinki. Tammi.

Hämäläinen, J. 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Teoreettisen viitekehyksen perusteiden hahmottelua. Kuopio. Snellman-instituutti.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo. WSOY.

Järveläinen, S. 2005. Pehdytyskansio. Punkalaidun. Marjalinna-Yhteisö.

Kurki, L. 2007, Innostava vanhuus. Helsinki. Finn Lectura.

Kurki, L. Laine, M. & Nivala, E. 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen, Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere. University Press. Taju.

Kurki, L. Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006, Sosiaalipedagoginen sosiaalityö kouluissa. Helsinki. Finn Lectura.

Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö: personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Kurki, L. 2000, Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere. Vastapaino.

Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere. Vastapaino.

Myllärinen, A. R. & Tavast, E. 2001. Sosiaalialan uuden asiantuntijuuden rakentuminen koulutuksen ja työelämän yhteistyönä. Hämeenlinna. Saarijärven Offset Oy.

Mönkkönen K. 2007. Vuorovaikutus; dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita.

Mönkkönen, K, Nurro, M. & Väisänen, R. 2003. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopio. Kuopion yliopisto.

Ranne, K. 2007. Opinnäytetyö-sosiaalipedagoginen kirjallisuus. [sähköpostiviesti]. Vastanottaja: sanna.korell@elisanet.fi. Lähetetty 13.12.2007. 23:00. [viitattu 30.03.2008].

- Ranne, K. 2006. Sosiaalipedagogiikan luento. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Pori. 7.12.2006.
- Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Ranne, K. 2002a. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Turku. Painosalama Oy.
- Ranne, K. 2002b. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä (Lectio praecursoria). Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2, 159-165.
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu. Oulun yliopisto.
- Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Jyväskylä. Vastapaino.
- Väisänen, R. 2007. Sosiaalipedagoginen työote aikuissosiaalityössä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 8, 167-195.
- Warsell, L. 2007. Päihteiden käyttöä ehkäistään parhaiten yhteisöissä. Dialogi [verkkolehti] 30.05.2007. Päivitetty 5.6.2007. [viitattu 20.03.2008]. Lehti julkaistaan myös painettuna. Saatavissa: <http://dialogi.stakes.fi/FI/arkisto/2007/4/sivu/42.htm>

LIITELUETTELO

LIITE 1 Tutkimuslupa

LIITE 2 Asiakaskyselyn saatekirje ja asiakaskyselylomake

Marjalinna-Yhteisö
Kostilantie 297
31900 PUNKALOIDUN
Puhelin 02-7674522
Fax 02-7674521

TUTKIMUSLUPA

Tutkimuksen aihe Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millainen päihdeyhteisö on sosiaalipedagoginen, miten sosiaalipedagoginen päihdeyhteisö toimii, mitä hoitomenetelmiä Marjalinna-Yhteisössä käytetään ja havainnoida käytössä olevia sosiaalipedagogisia työmenetelmiä Marjalinna-Yhteisössä.

Tekijä Sanna Korell

Lupa myönnetty
 ei myönnetty, syy _____

Valmis tutkimustyö pyydetään lähettämään Marjalinna-Yhteisön johtajalle.

Punkalaitumella 02.10.2007



Markku Uotila
johtaja

Hei,

Opiskeluni on loppusuoralla ja valmistelen opinnäytetyötäni.

Teen tutkimusta, jossa havainnoin Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutuksessa käytössä olevia sosiaalipedagogisia työmenetelmiä.

Tämä kysely on suunnattu v.2007 Marjalinna-Yhteisössä päihdekuntoutuksessa olleille asiakkaille. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, miten olette kokeneet Marjalinna-Yhteisön kuntoutusjakson.

Olette Marjalinna-Yhteisössä saamane kuntoutuksen asiantuntijoita, joten vastauksenne ovat arvokkaita ja ne käsitellään asiaan kuuluvalla luottamuksella.

Toivoisin, että postittaisitte vastauksenne palautuskuoressa viimeistään 25.02 mennessä. Kiitos yhteistyöstä ja vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin

Sanna Korell

Sosionomi AMK opiskelija

Sosiaalipedagoginen suuntautumisvaihtoehto

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Pori

ASIAKASKYSELY MARJALINNA-YHTEISÖN PÄIHDEKUNTOUTUKSESTA VUONNA 2007

Mies____ Nainen____

Ikä ____v.

Kuntoutusjakson pituus: alle 1kk____ 1-3kk____ yli 3kk____

MITEN KOIT KUNTOUTUSJAKSOSI AIKANA SEURAAVAT ASIAT?

VALITSE MIELESTÄSI KUVAAVIN VAIHTOEHTO:

1) Miten sinut vastaanotettiin kuntoutusjaksolle?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin
huonosti		hyvin		hyvin

2) Saitko riittävästi aikaa kahden keskeiseen keskusteluun kuntoutusjakson aikana?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin
huonosti		hyvin		hyvin

3) Osasiko työntekijä kuunnella sinua keskustellessanne?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin
huonosti		hyvin		hyvin

4) Saitko tasavertaista kohtelua osaksesi?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin
huonosti		hyvin		hyvin

5) *Kannustettiinkö sinua osallistumaan yhteisön toimintaan?*

1	2	3	4	5
<i>erittäin huonosti</i>	<i>huonosti</i>	<i>melko hyvin</i>	<i>hyvin</i>	<i>erittäin hyvin</i>

6) *Huomioitiinko kuntoutuksessa yksilölliset tarpeesi?*

1	2	3	4	5
<i>erittäin huonosti</i>	<i>huonosti</i>	<i>melko hyvin</i>	<i>hyvin</i>	<i>erittäin hyvin</i>

KÄÄNNÄ

7) *Saitko riittävästi tukea asioiden hoitamisessa viranomaistahojen, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen, kelan ja työvoimatoimiston kanssa?*

1	2	3	4	5
<i>erittäin huonosti</i>	<i>huonosti</i>	<i>melko hyvin</i>	<i>hyvin</i>	<i>erittäin hyvin</i>

8) *Oliko yhteisössä kannustava ilmapiiri?*

1	2	3	4	5
<i>erittäin huonosti</i>	<i>huonosti</i>	<i>melko hyvin</i>	<i>hyvin</i>	<i>erittäin hyvin</i>

9) *Toimiko luottamussuhde henkilökuntaan?*

1	2	3	4	5
<i>erittäin huonosti</i>	<i>huonosti</i>	<i>melko hyvin</i>	<i>hyvin</i>	<i>erittäin hyvin</i>

10) Toimiko vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen omalla kohdallasi?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin

11) Vastasiko hoitojakso odotuksiasi?

1	2	3	4	5
erittäin huonosti	huonosti	melko hyvin	hyvin	erittäin hyvin

Mitä näistä seuraavista pidät tärkeänä oman kuntoutumisesi kannalta Marjalinna-Yhteisössä ?

- kahden keskeiset keskustelut _____
- ryhmäkeskustelut _____
- muiden asiakkaiden tuki _____
- toiminnalliset ryhmät _____
- liikunta _____
- muu _____

Mikä? _____

Jos koit kuntoutusjaksollasi jotain puutteita, niin mihin haluaisit muutoksia?

Onko vielä jotain muuta mistä haluaisit kuntoutusjaksoltasi antaa palautetta?

KIITOS!